

**Een provinciebreed werkend team van
Energiecoaches!**

Mogelijk gemaakt door samenwerking provincie, gemeenten,
woningbouwcorporaties en energiecoöperaties.

Onderzoek in opdracht van de provincie Fryslân
Onderzoeker & schrijver: Marjan Faber
Mei 2020
Sneek – Fryslân

Samenvatting

Een energiecoach is iemand die anderen begeleidt in het grip krijgen op het eigen energieverbruik en het besparen van energie. De burger benadert de energiecoach met de vraag om gecoacht te worden. De coach werkt vanuit de vraag die de burger stelt en zal indien nodig de vraag verhelderen en toespitsen op energieverbruik. De burger maakt z'n eigen doel helder en werkt eraan om dit doel te halen. De energiecoach ondersteunt de burger om dit doel te halen.

Een energiecoach verschilt van een maatwerkadviseur. De energiecoach richt zich op de gedragsmatige kant van het energieverbruik van de bewoner en z'n woning, waarbij de energieadviseur zich richt op de technische en bouwkundige kant van de woning, waardoor energie verminderd dan wel opgewekt kan worden. Energiecoaching is geschikt voor iedereen (huurder & woningeigenaar), energieadvies is geschikt voor woningeigenaren en woningbouwcorporaties.

Binnen Fryslân zijn er diverse gemeenten en energiecoöperaties actief met energiecoaching. Gemeenten verschillen van elkaar. Dit uit zich in een diversiteit aan beleid, middelen, doelen en doelgroepen. Toch is er een grote bereidheid om de burger begeleiding te bieden en daarbij samen te werken met energiecoöperaties en woningbouwcorporaties.

Energiecoöperaties en woningbouwcorporaties geven aan graag mee te werken aan een samenwerking, waarbij de energiecoöperaties gefaciliteerd willen worden in het opleiden van energiecoaches en gebruik willen maken van beschikbare middelen en woningbouwcorporaties hun huurders een aanspreekpunt gunnen waardoor ze grip krijgen op hun energieverbruik en goed leren omgaan met hun woning en indien nodig begeleid worden in verduurzamingstrajecten van de woningbouw.

Lokaliteit is belangrijk om de energiecoaching laagdrempelig te houden, waarbij de lokale energiecoach een groot vertrouwen geniet.

Een provinciebreed werkend team van energiecoaches zal dus goed kunnen ontstaan vanuit alle partijen die nu al actief zijn in de energietransitie. Met behulp van de partijen kan er een sterke basis ontstaan waar vanuit de energiecoach kan werken en waarbij de energiecoach zorgt voor lokaliteit, verbinding met de burger, maar ook voor verbinding tussen alle partijen die actief zijn. De energiecoach als de spil tussen alle voorzieningen en partijen. Al lerend zal het vorm krijgen en voortdurend in beweging zijn.

Het leren, de teamvorming, de verbinding staat en valt met de mensen die met elkaar in verbinding willen zijn en hoe inspirerend en vervullend het contact en de uitwisseling is binnen zo'n team. Het faciliteren en begeleiden van dit proces binnen het team of netwerk is dan ook een belangrijk punt; het kan zorgen voor een inspirerende verbondenheid.

Provincie, gemeenten, woningbouwcorporaties, energiecoöperaties, sla de handen ineen en geef de ruimte aan de energiecoach.

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
DE ENERGIECOACH	6
ENERGIECOACH VS. ENERGIEADVISEUR	6
ENERGIECOACHING & MKB	7
PROFIEL VAN DE ENERGIECOACH	8
VAARDIGHEDEN EN COMPETENTIES VAN DE ENERGIECOACH	8
ENERGIECOACH IN HET WERKVELD	10
ONDERSTEUNENDE MIDDELEN EN WERKWIJZEN NAAST HET COACH-TRAJECT.	11
HANDLEIDING & TIPS	11
ENERGIEMONITORING	12
JUNIORCOACHING	12
ENERGYPARTY'S	13
WAAR IS DE ENERGIECOACH AL ACTIEF EN WELKE ERVARINGEN ZIJN ER.	14
WAT IS ER AL GELEERD VAN DE HUIDIGE ERVARINGEN?	17
RESULTAAT DOOR DE INZET VAN DE ENERGIECOACH	18
ERVARINGEN MET OPLEIDINGEN TOT ENERGIECOACH	19
DOELGROEP & DOELEN	20
EEN INSPIREREND PROVINCIE BREED GEORGANISEERD TEAM.	24
PROVINCIE	24
ENERGIECOÖPERATIES	24
WONINGBOUWCORPORATIES	26
GEMEENTEN	27
INFORMATIE EN ONDERSTEUNENDE ONLINE PLATFORMS RONDONDER ENERGIECOACHING	29
BIBLIOGRAFIE	30
BIJLAGEN	31
1. <i>Samenvatting gesprek Jasper van Commenee</i>	32
2. <i>Samenvatting gesprek Almer Wimer Siebenga & Jack Plus – Us Kooperaasje</i>	34
3. <i>Samenvatting Grieneko (Yge Valk en Klaas Spanjaard)</i>	36
4. <i>Samenvatting gesprek Vereniging Woningcorporatie Jeroen Duvergé</i>	37
5. <i>Samenvatting Yang Soo Kloosterhof</i>	38
6. <i>Samenvatting gesprek Energiecoach Klaas Hofman, gemeente Leeuwarden</i>	39
7. <i>Gesprek Energie-adviseur (Tjalling Reitsma)</i>	41
8. <i>Gespreksverslag Marijn Kamerling - Gemeente Fryske Marren</i>	42
9. <i>Gespreksverslag K. Boerema, L. Kramer en C. Jaspers – Gemeente Noardeast-Fryslân</i>	43
10. <i>Gespreksverslag WEN (EC Wynjewâld) P.de Kroon, R. Bosma en J.Janssen</i>	45
11. <i>Samenvatting Gesprek Energie coöperatie Garyp, aardgasvrij Garyp. (Jacob Miedema)</i>	46
12. <i>Samenvatting gesprek Robin Weiland (Gemeente Súdwest-Fryslân)</i>	47
13. <i>Samenvatting Gesprek Ytje Hiemstra en Willem Bil – Gem. T-diel & Achtkarspelen</i>	48
14. <i>Samenvatting gesprek Jan Willem Sietsma – Energie coöperatie Eastermar</i>	49
15. <i>Samenvatting gesprek Marjan Postma - Gemeente Heerenveen</i>	50
16. <i>Samenvatting gesprek Luc van Tiggelen – Gemeente Ameland</i>	52
17. <i>Samenvatting gesprek Jan Gropstra – Ooststellingwerf</i>	53
18. <i>Samenvatting gesprek met Jitske Tuimaka – Weststellingwerf</i>	54
19. <i>Samenvatting gesprek Marieke Romar – Terschelling</i>	56
20. <i>Samenvatting gesprek Jantje van der Laan – Smallingerland</i>	57
21. <i>Samenvatting Waadhoeke - Harlingen – Eibert van der Woude</i>	59
22. <i>Samenvatting gesprek W. Wierda & J. Ottens – Gemeente Opsterlân</i>	60
23. <i>Conclusies uit het onderzoek van Sameen – project Duurzaam rondkomen</i>	61

24. *Overzicht opleidingsaanbod en investeringskosten* 62

Inleiding

Begin januari 2020 bleek er veel energie te ontstaan rondom “Energiecoaching”, dit vond plaats binnen het Klimaat Overleg Fryslân, waarbij gemeente en provincie betrokken zijn. In het bestuursakkoord van de Provincie Fryslân wordt het realiseren een provinciebreed team van energiecoaches als een van de uitkomsten genoemd. Vanuit dat akkoord en vanuit de KLOF-bijeenkomst bleek dat er enthousiasme was om dit te realiseren, maar dat er ook nog wel veel vragen waren.

In september 2019 is er door Sameen een onderzoek gedaan naar draagvlak voor project ‘Duurzaam Rondkomen’ binnen de Friese gemeenten. (zie [bijlage 23](#)) De conclusie uit dit onderzoek is dat er bij gemeenten enthousiasme is over dit project, zowel binnen de afdeling duurzaamheid als binnen het sociale domein, maar dat het project nog geen regulier beleid is en dat er ook nog geen zicht is op budget voor zo’n project. Het ‘Duurzaam Rondkomen’-onderzoek vond plaats onder gemeenten, maar in de energietransitie zijn meer partijen actief, denk aan energiecoöperaties en woningbouwcorporaties. Wat is hun behoefte en hoe kunnen en willen deze partijen bijdragen dan wel gebruik maken van een netwerk van energiecoaches. Van hieruit is het voorliggende onderzoek gestart in opdracht van de Provincie Fryslân.

Dit onderzoek is gedaan om meer helderheid te krijgen wat energiecoaching nu precies is en waar het verschilt van energieadvisering. Waar is op dit moment al energiecoaching en voor welke doelgroep, welke doelgroepen zijn gebaat bij energiecoaching en waar draagt energiecoaching aan bij en wat is de behoefte van de partijen die actief zijn met de energietransitie en hoe kunnen deze partijen samenwerken rondom de energiecoaching.

Het onderzoek is middels interviews gebeurd, met deels gericht onderzoek, maar ook ruimte voor de ander om inzichten en kennis rondom energiecoaching te delen. Dit heeft een rijkdom aan informatie opgeleverd. Dit onderzoek startte halverwege maart. Al na de eerste twee live-gesprekken ging we de ‘intelligentelockdown’ in en was het zoeken naar hoe we elkaar konden vinden en verstaan. Als onderzoeker heb ik geleerd dat onderzoeken prima online en telefonisch kan, de reistijd en de kilometers werden me bespaard. Het was dus super duurzaam en passend bij dit onderzoek, maar het werkelijke contact, de echte ontmoeting heb ik wel gemist. Dit werkelijke contact, de ontmoeting en de aandacht is ook voor de energiecoach dé basis om mensen het vertrouwen te geven dat het kan, ze de beweging te laten maken en ze zo mee te laten doen in de grote maatschappelijke opgave die de energietransitie heet.

In dit onderzoek hebben alle partijen aangegeven de grote waarde te zien van energiecoaching, voor zowel de bewoner, de maatschappij als voor zichzelf. Er is veel te winnen aan energie en geld, maar zeker ook aan inclusiviteit, participatie en leefbaarheid.

Ik wens u veel leesplezier en een sterk netwerk met de energiecoach als spin in het web.

Sneek, Mei 2020
Marjan Faber

De energiecoach

De term energiecoach en energieadviseur worden door meerdere partijen gebruikt en de vraag is: wat is nu het verschil? Wat doet de energiecoach nu anders dan de energieadviseur? In gesprek met energiecoaches en -adviseurs en partijen die de energiecoach inzetten werd het verschil helder. Een energiecoach is iemand die anderen begeleidt in het grip krijgen op het eigen energieverbruik en begeleidt in het besparen van energie. Die ander kan benoemd worden als klant, bewoner, inwoner, minima, smalle beurs of burger. In dit onderzoek is gekozen voor 'burger', omdat dit ruimte biedt. De keuze voor wie de energiecoach beschikbaar wordt gesteld, kan in een later stadium gemaakt worden en hangt af van het te bereiken doel.

In dit hoofdstuk wordt helder wat een energiecoach nu precies doet, wat z'n vaardigheden en competenties zijn en wie de belangrijke anderen zijn waarmee de energiecoach in contact is.

Energiecoach vs. Energieadviseur

Energiecoaching

De burger benadert de energiecoach met de vraag om gecoacht te worden. De coach werkt vanuit de vraag die de burger stelt en zal indien nodig de vraag verhelderen en toespitsen op energieverbruik. De energiecoach helpt de burger om inzicht te krijgen in z'n eigen situatie, bewust te worden van z'n eigen verbruik, gedrag en thuissituatie en daar concrete acties in te organiseren en werkelijk stappen te zetten. Nadat er inzicht is in het huidige energieverbruik, wordt er gekeken waar bespaard kan worden. Led-verlichting, waterbesparing door spaardouchekoppen en -kranen, het aanbrengen van radiatorfolie en kierafdichting door tochtstrips of het waterzijdig inregelen van de CV-installatie, zijn kleine maatregelen waarbij de burger meteen energie bespaart en waar de energiecoach helpt om die maatregelen te realiseren. Deze maatregelen zijn van invloed op het energieverbruik en te realiseren in zowel huurwoning als eigen woning.

De energiecoach komt bij een breed publiek over de vloer en heeft sociale vaardigheden nodig om aan te voelen hoe de burger het best in beweging kan komen. *"Het is de kunst om ze zelf de regie te laten nemen over hun besparing, eigenaarschap ontwikkelen en houden"*, aldus Klaas Hofman-energiecoach van de gemeente Leeuwarden (zie [bijlage 6](#)). Dit vraagt om coachvaardigheden en praktisch toepasbare psychologie om de ander de beweging te laten maken en hem of haar daarin te begeleiden. Deze vaardigheid is dan ook de allerbelangrijkste voor de energiecoach om te bezitten. Klaas geeft aan dat technische kennis over energiebesparende toepassingen en energierekeningen aan te leren is, maar in de basis moet er wel sociale vaardigheid, empathie en plezier om met mensen te werken, hen te versterken en aan te moedigen, zijn.

Om gedrag daadwerkelijk te veranderen, ook al wil de burger het zelf, vraagt om begeleiding & reflectie. In Leeuwarden wordt er na het eerste gesprek een afspraak gemaakt voor een vervolgesprek waarbij er wordt gekeken hoe het de afgelopen periode is gegaan, waar nieuwe vragen op tafel komen. Of er wordt gekeken waarom er nog geen actie is

ondernomen. Tot slot is er een eindbezoek, waarbij er wordt gekeken naar de uitkomst van de genomen acties, de daadwerkelijke besparing.

Energieadvisering

De energieadviseur, ook wel maatwerkadviseur of energieprestatieadviseur genoemd, is in het algemeen een adviseur met een technische of bouwkundige achtergrond. Het advies van de energieadviseur is gericht op de woning en de installaties in de woning. Deze adviezen zijn dus geschikt voor burgers met een eigen woning. Een huurder kan dit overlaten aan de woningbouwcorporatie. De adviseur maakt een scan van de woning en brengt een rapport en stappenplan uit, waardoor de burger weet welke stappen leiden naar een energiebesparing, een beter energielabel van de woning of zelfs naar een energie neutrale woning. Soms begeleidt de energieadviseur ook bij offerte aanvragen, offertekeuzes en uitvoeringsbegeleiding.

De energieadviseur ziet tijdens het scannen ook wat de burger gedragsmatig en met kleine aanpassing kan ondernemen, wat direct leidt tot een energiebesparing. De energieadviseur zal deze aanwijzingen altijd geven. Tjalling Reitsma merkt op: *“Mensen vragen me soms om advies en zijn bereid grote investeringen te doen in de aanpak van hun woning, maar als ik dan zie dat de vijverpomp op vol vermogen staat of dat ik een verwarmde schuur aantref waar niemand werkt, dan laat ik dat niet na om ze daarop te wijzen. Dan heb je de eerste besparing al te pakken.”* (Zie [bijlage 7](#))

Tjalling merkt op dat maatwerkadvies is verweven met energiecoaching. Het bewust worden en de gedragsverandering vraagt een andere aanpak dan een maatwerkadvies. Het maatwerkadvies heeft het meest effect als op het gedragsniveau al bewustwording is en er al stappen zijn genomen. Wat je niet verbruikt hoeft je niet op te wekken. Je kunt wel investeren in een woning, maar als de deuren open blijven staan en de lampen op vol vermogen blijven branden, dan heeft het niet veel zin. Het begint dus bij energiecoaching.

Samenvattend is energiecoaching geschikt voor iedereen (huurder en eigenaar) en maatwerkadvies voor eigenaar of woningbouwverenigingen. Maatwerkadvies kan een goed vervolg zijn op energiecoaching. Maatwerkadvies voorziet in de technische kant van de energietransitie en energiecoaching in de maatschappelijke en sociale kant van de energietransitie. Energiecoaching draagt bij aan betrokkenheid en welbevinden in de energietransformatie.

Energiecoaching & MKB

Het midden- en kleinbedrijf heeft ook behoefte aan begeleiding. De begeleiding die voor hen nodig is, valt eerder onder het maatwerkadvies, dan onder de energiecoaching. Ook valt het MKB onder andere regelingen die beschikbaar zijn voor de MKB-verduurzaming. Dit vraagt om specifieke kennis en advisering om hen goed te kunnen bedienen. Het MKB wordt in dit onderzoek niet meegenomen als doelgroep. Voor hen is ook deskundige begeleiding nodig. Deze deskundige begeleiding, coach of adviseur, zou wel goed kunnen aansluiten bij de activiteiten die het provinciebrede team onderneemt. De MKB-energiebegeleiding kan dan aanhaken, uitwisselen en/of specialiseren waar mogelijk.

Profiel van de energiecoach

ENERGIECOACH M/V gezocht:

Inspirerende sociaalvaardige coach met goede communicatieve vaardigheden met hart voor mens en milieu gezocht. Vind jij het belangrijk dat mensen hun energieverbruik bewust sturen en daarmee goed zijn voor het milieu en hun eigen portemonnee? Wil jij mensen graag helpen met het verminderen van hun energieverbruik en heb jij voelsprietten voor de juiste insteek om:

- De ander inzicht in eigen gedrag en energieverbruik te laten krijgen
- Haalbare doelen te laten ontwikkelen gericht op minder energieverbruik
- Nieuw gedrag te laten ontwikkelen dat leidt naar het halen van de beoogde doelen?

Dan ben jij de energiecoach die we zoeken!

Je vindt het leuk om bij anderen thuis te komen en je te verdiepen in de ander z'n situatie. Je weet de ander te motiveren en te stimuleren, je zet de juiste middelen en tools in om de ander z'n doel te laten behalen en indien nodig regel je die support die de ander kan helpen om zelf de regie te houden. Indien nodig verwijst je door naar andere instanties die ondersteuning kunnen bieden.

Kennis van energienota's en vaardigheden voor het toepassen van maatregelen als tochtstrips, radiatorfolie en het waterzijdig inregelen is een pré. Indien nodig ben je bereid je deze kennis eigen te maken. Wij bieden hiervoor training en ontwikkelingsmogelijkheden binnen het Friese Netwerk.

Pas jij in bovenstaande profiel dan zien we jouw motivatie graag tegemoet.

Bovenstaande vacature geeft aan hoe het profiel van de energiecoach eruitziet in de basis. De ervaringsachtergrond van de energiecoach kan heel divers zijn. Het werk kan gedaan worden uit milieukundig, sociaal of maatschappelijk oogpunt.

Vaardigheden en competenties van de energiecoach

Interesse

De energiecoach is iemand die geïnteresseerd is in mens en gedrag en het fijn vindt om een ander te begeleiden. De ander in z'n eigen kracht zetten en regie laten nemen voor eigen handelen is een belangrijk aspect. Klaas Hofman, energiecoach voor minima in de gemeente Leeuwarden, geeft aan dat hij merkt dat de burgers die hij bezoekt al veel instanties over de vloer hebben gehad en ook verwachten dat hij 'het' komt vertellen. Hij heeft een andere benadering en laat het uit de betrokkene zelf ontstaan en van daaruit kunnen ze stappen zetten in het traject van bewustwording en besparing.

Sociale vaardigheden

De coach moet sociaalvaardig en communicatief sterk zijn om met de grote diversiteit aan burgers en situaties om te kunnen gaan. Empathie is van belang in het omgaan met het vraagstuk van de burger en het begeleiden van het vraagstuk.

Coachingsvaardigheden

In het coachen op energievraagstukken is het van belang om de burger zelf in beweging te laten komen en de regie in het vraagstuk bij de burger te laten. Dit zorgt namelijk voor een langdurige voortgaande beweging en participatie in de energietransitie. De energiecoaching kan gezien worden als de ondersteuning om het duurzame doelen te bereiken.

De energiecoach is dus een expert in:

- Het coachen, begeleiden en motiveren van de ander.
- De ander z'n eigen vraagstukken te laten verwoorden en eigen doelen te laten ontwikkelen.
- De ander z'n eigen doel te laten behalen met de juiste ondersteuning.
- De handelingsmogelijkheden van de ander te vergroten, zodat deze steeds vaker en sneller tot oplossingen van z'n eigen vraagstukken komt

Creativiteit

De energiecoach heeft creativiteit nodig in alle facetten van het beroep. Het genereren van klanten (burgers), wel of niet uit een bepaalde doelgroep, verlangt creativiteit op het gebied van werving. Soms werkt via via, soms zijn er partners nodig zoals wijkteams, voedselbanken en wijkvoorzieningen die de energiecoaching promoten. Het benutten van bestaande netwerken is belangrijk, het vinden, inzetten en benutten van deze sociale netwerken vraagt creativiteit en vindingrijkheid.

Ook in de begeleiding is er creativiteit nodig. Hoe komt de burger in de actieve stand, welke aanpak is passend? Dat kan per individu, wijk, buurt of dorp verschillen. Meer daarover in het hoofdstuk over doelgroep & bereiken van doelen.

Praktisch inzicht en praktische vaardigheden

De energiecoach heeft praktisch inzicht en weet waar praktische toepassingen als tochtstrips, radiatorfolie, vervangen van kraan of douchekop en waterzijdig inregelen van de CV zinvol zijn. En indien nodig voert de energiecoach deze maatregelen uit of brengt de klant in contact met partijen die deze maatregelen toepassen voor de klant. Het waterzijdig inregelen is een tijdrovende en vaktechnische klus, die vaak door een expert wordt uitgevoerd. De energiecoach is dan de verwijzer naar de vaktechnen.

Financiële deskundigheid

De energiecoach kan energienota's begrijpen en uitleggen, zodat er kennis en inzicht ontstaat. Daarbij is er kennis van regelingen, subsidies en financieringen die verduurzaming aantrekkelijker kunnen maken. De energiecoach weet de burger de weg te wijzen.

Energiecoach in het werkveld

De energiecoach kan z'n werk het beste doen als hij/zij goed in verbinding is met betrokken partijen. Het veld waarin de energiecoach werkt, is ook het veld van sociale wijkteams, voedselbanken, wijkvoorzieningen, energie coöperaties, installateurs, woningcorporaties en bouwloketten. De energiecoach heeft deze partijen nodig om bekend te worden bij de burger, maar ook om de burger door te verwijzen voor een vervolg van de energiecoaching.

Campagnes kunnen de energiecoach goed ondersteunen in het gevonden worden en bij het realiseren van grote impact in buurten. Wanneer er meer burens mee doen, heeft de energiecoach minder reistijd en kunnen er meer bezoeken worden afgelegd. Jasper van Commenee (Projectleider Duurzaamheid, gemeente Leeuwarden) benoemt het mooie resultaat dat geboekt is met de herfstcampagne 'Led it glow' en de zomercampagne 'Bespaardouchekop. (Zie [bijlage 1](#))

Wanneer de energiecoaching aantrekkelijk wordt gemaakt met behulp van een aanbod als een gratis ledlamp, bespaardouchekop, kierafdichting of kortingsvouchers, helpt dat. Campagnes waarin de energiecoach en het aanbod gepromoot worden, zorgen voor veel bekendheid en deelname.

Bovenstaande campagnes hebben eraan bijgedragen dat de energiecoach in Leeuwarden het zo druk kreeg, dat hij twee collega's erbij kreeg. Deze collega's zijn enthousiast geworden door het energiecoach-traject dat ze zelf zijn aangegaan en zijn vanuit die ervaring het vak in gerold.

Samengevat is de energiecoach iemand die kennis heeft van toegepaste psychologie en techniek, is zelf handig en weet waar hij/zij de burger mee kan ondersteunen of naar kan doorverwijzen voor een benodigde actie. De energiecoach weet het netwerk rondom de burger te benutten om gevonden te worden en zet het netwerk in waar nodig om de burger verder te helpen.

Ondersteunende middelen en werkwijzen naast het coach-traject.

De burger die aan de slag gaat met de energiecoach, kan baat hebben bij aanvullende middelen, die bijdragen in het bewustwordingsproces. Daarnaast kan het helpen om de energiecoaching te ondersteunen met aanvullende werkwijzen. In dit hoofdstuk worden er voorbeelden gegeven van ondersteunende middelen en benadering die de burger helpen in het bereiken van z'n doel.

Handleiding & tips

In Leeuwarden is er een handleiding ontworpen, waarbij de burger een leidraad krijgt waarmee hij z'n doelen kan behalen. Een boekwerk met tips, lijsten waar de meterstanden op geschreven kunnen worden en waarin je het verbruik van apparaten kunt uitrekenen. Deze praktisch handleiding draagt bij aan het concreet maken van en bewust werken naar de doelen. Hieronder twee afbeeldingen uit de documentatie van Leeuwarden.

METERSTANDENKAART

Maand	Week	Stroom		Gas
		Normaal	Dal	
Januari	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
Februari	6			
	7			
	8			
	9			
Maart	10			
	11			
	12			
	13			
April	14			
	15			
	16			
	17			
Mei	18			
	19			
	20			
	21			
	22			
Juni	23			
	24			
	25			
	26			
Juli	27			
	28			
	29			
	30			

HET EFFECT VAN ZELFBEWUSTZIJN

Maand	Week	Stroom		Gas
		Normaal	Dal	
Augustus	31			
	32			
	33			
	34			
	35			
September	36			
	37			
	38			
	39			
Oktober	40			
	41			
	42			
	43			
	44			
November	45			
	46			
	47			
	48			
December	49			
	50			
	51			
	52			

TARIEVEN

Vaste kosten	Elektriciteit		Gas	
	Normaal (per kWh)	Dal (per kWh)	Vaste kosten	per M ³
€ . .	€ . .	€ . .	€ . .	€ . .

15 slimme bespaartips

- Naden en kieren**
Besparing: 58 euro per jaar.
Dicht naden en kieren met tochtstrips. Bijvoorbeeld bij ramen, de meterkast en het knijpluk. Voor onder buitendeuren en rond de briefbus zijn er speciale tochtbostels. Ook bij cv-leidingen door plafond of vloer kan het tochten. Gebruik hier leidingisolatie.
- Inzicht in verbruik**
Besparing: 125 euro per jaar.
Gebruik een energieverbruikmanager. Dit handige apparaat helpt je om slimmer om te gaan met energie.
- Thermostaat**
Besparing: 60 euro per jaar.
Zet je thermostaat één graadje lager. Draai thermostaatkranen dicht in kamers die je niet gebruikt. En sluit altijd je binnendeuren en het zolderluk.
- Temperatuur 's nachts**
Besparing: 175 euro per jaar.
Zet 's nachts je thermostaat laag. En overdag ook als je weggaat. Dit kan al een uur van tevoren.
- Radiatorfolie**
Besparing: 25 euro per jaar.
Plak radiatorfolie achter je radiatoren. Je bespaart 't meest bij radiatoren tegen de buitenmuren.
- Elektrisch verwarmen**
Besparing: 45 euro per jaar.
Gebruik elektrische bijzetkachels zo min mogelijk. Ze vreten energie. Kies in koude slaapkamers liever voor een elektrische deken.
- Verlichting**
Besparing: 55 euro per jaar.
Vervang gloei- en halogeenlampen door led-lampen. Die zijn zo'n 80% zuinigere. Vervang eerst je lampen die 't vaakst branden. En daarna alle lampen met veel watts.
- Wasmachine**
Besparing: 14 euro per jaar.
Doe de was op een lagere temperatuur. Ook op 30 of 40 graden wordt je was schoon. En zet je wasmachine pas aan als die helemaal vol is.

Energiemonitoring

Op www.energieverbruiksmanagers.nl zijn meerdere hulpmiddelen om energieverbruik te monitoren. Geschikt voor slimme meters en analoge meters. Diverse prijscategorieën.

Een voorbeeld van energimonitoring is www.huisbaasje.nl. Deze onafhankelijke app waarin je je energieverbruik kunt monitoren, past op alle meters en wordt veel aangeboden door woningcorporaties. Kosten zijn €99,00.

Juniorcoaching

Junior Energiecoach is een leuk en leerzaam spel van vijf weken voor kinderen (ca. 7-12 jaar) en ouders. Aan de hand van leuke filmpjes, geheime weekopdrachten, interessante weetjes en leuke spelletjes gaat het hele gezin samen praktisch en spelenderwijs aan de slag.

Thuis makkelijk energie besparen. Voor een schoner milieu en een vollere portemonnee.

De juniorcoaching is voor iedereen toegankelijk en gratis. Soms wordt het gestimuleerd door scholen. De inschrijving vindt online plaats in september, waarna de deelnemers een pakket thuis ontvangen en er een periode volgt waarin er actief gespeeld en bespaard wordt. Meer informatie op www.juniorenergiecoach.nl

Energyparty's

Energyparty's worden gehouden bij burgers thuis. Iemand die enthousiast is nodigt buren of vrienden uit. Tijdens de EnergyParty spelen deelnemers een ontspannen spel met kaarten. Het energieverbruik is het uitgangspunt en van daaruit wordt er gekeken wat er mogelijk is. Variërend van grote maatregelen tot kleine aanpassingen. Een deskundige gespreksleider helpt de host met het organiseren van de avond en leidt de avond, waar de host acht tot tien buren of bekenden heeft uitgenodigd. Energiecoaches zouden de rol van gespreksleider goed op zich kunnen nemen. Op dit moment gebeurt het met vrijwilligers die een opleiding krijgen van [energyparty.nl](http://www.energyparty.nl) en een vrijwilligersvergoeding ontvangen voor hun werkzaamheden. Meer informatie op www.energyparty.nl

De brede ondersteuning van de burger met middelen en monitoring helpt in het bereiken van de voorgenomen doelen. Het uitbreiden via de enthousiaste burger, waarbij de energiecoach in contact komt met nieuwe burgers, wat gebeurt bij energyparty's, zorgt voor een natuurlijk versnellings-effect in werking. De energiecoach kan op deze manier zijn kennis verspreiden en voordeel hebben van het sneeuwbal-effect dat optreedt. Het werken via de jeugd naar gezinnen helpt ook en zorgt voor een duurzame en bewuste nieuwe generatie.

Waar is de energiecoach al actief en welke ervaringen zijn er.

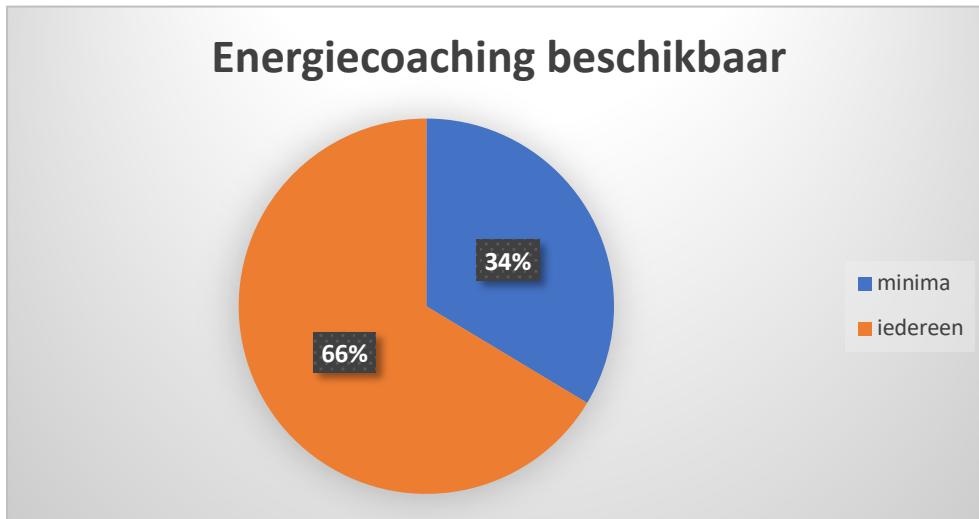
In diverse gemeenten zijn al energiecoaches aan de slag. Dit gebeurt vanuit de afdelingen duurzaamheid, maar ook vanuit het sociale domein om (energie)armoede tegen te gaan en/of schuldhulpverlening te voorkomen. In enkele gevallen is het een gezamenlijke aanpak vanuit deze domeinen, maar dit is eerder uitzondering dan regel. Daarnaast is er energiecoaching en maatwerkadvies vanuit de energiecoöperaties, dit is vaak op vrijwillige basis ofwel met korting te realiseren via het lidmaatschap van de coöperatie.

Onderstaande tabel geeft een indicatie aan FTE's weer van de energiecoaches (EC), energieadviseurs (EA) en vrijwillige Energieadviseurs (VEC) werkzaam bij gemeenten en energiecoöperaties. (Niet elke energie coöperatie is benaderd, dit was te omvangrijk voor dit onderzoek). De onderstaande tabellen en grafieken zijn gebaseerd op wat er op dit moment of in de nabije toekomst gebeurt of staat te gebeuren.. De corona-crisis heeft invloed op de werving en opleiding van de energiecoaches. Zodra het weer kan, wordt hier vervolg aangegeven.

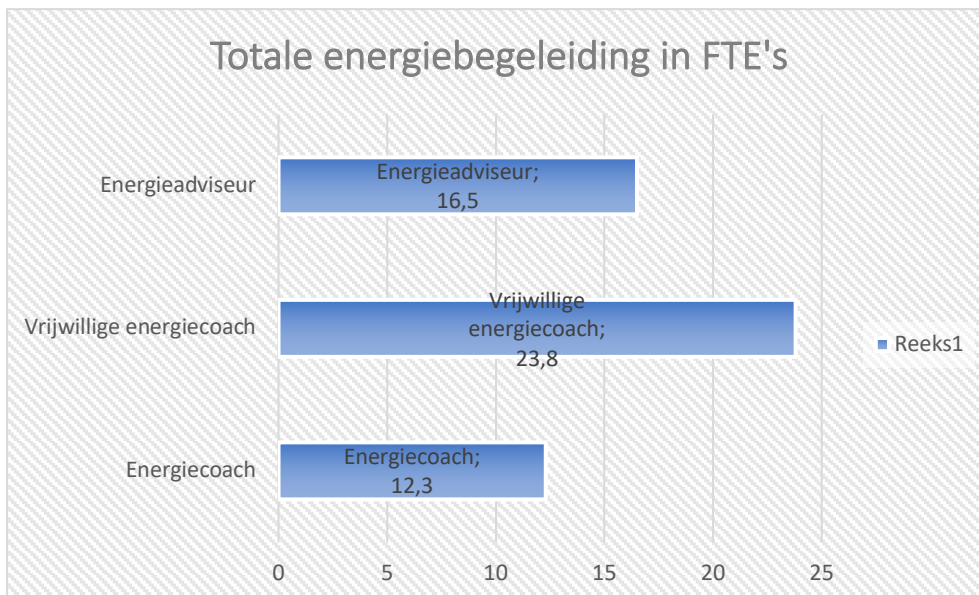
Minima-coaching	Maatwerkadvies gratis beschikbaar
Coaching voor iedereen gratis beschikbaar	Maatwerkadvies betaald

	EC	EA	VEC**	**Er wordt met 0,2 FTE gerekend voor de inzet van vrijwillige coaches. Dit is een dag per week.
Ameland	0,5	0,5		
De Fryske Marren	1			
Heerenveen		1		
Leeuwarden	2,8	3		Energieadviseur via de vraagbaak & via Grieneko.
NF & D-diel	3	3		
Ooststellingwerf			5,2	leder dorp 2 vrijwilligers. In samenwerking met EC
Opsterland			5,6	leder dorp 2 vrijwilligers. In samenwerking met EC
Schiermonnikoog		1		
Smallingerland	3		0,6	
Súdwest-Fryslân	1			
Terschelling		1		
T-diel & Achtk.		5	2	Energieadviseurs vanuit Energieloket-medewerkers gemeente & Enerzjyhûs garyp & vrijwillig via EC
Vlieland		1		Vanuit het energieloket
Waadh & Harl.	1			
Weststellingwerf			10,4	leder dorp 2 vrijwilligers. In samenwerking met EC

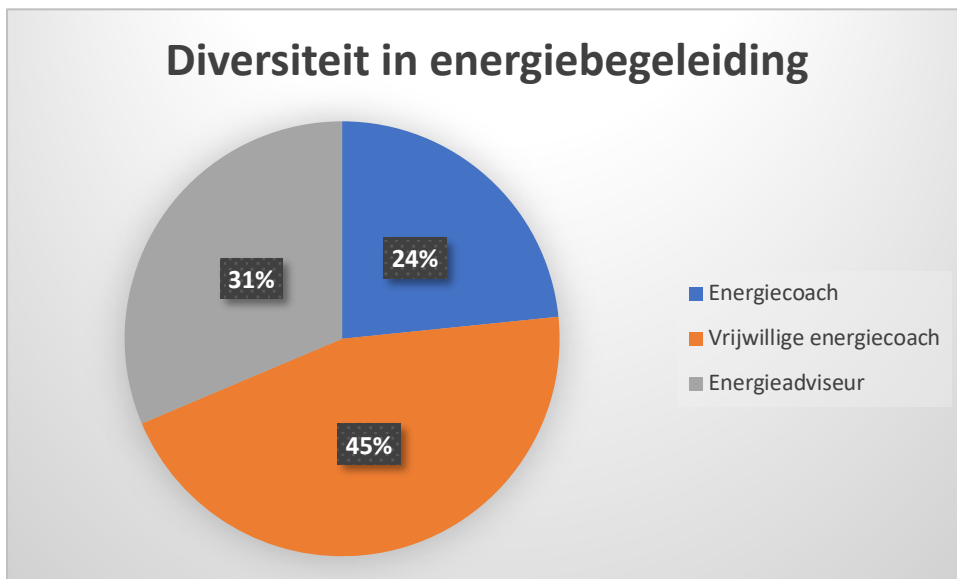
In Fryslân is een derde van de energiecoaches beschikbaar gesteld voor minima en tweederde is ruimer beschikbaar. De oranje groep coaches die beschikbaar is gesteld voor iedereen bestaat uit een mix van betaalde energiecoaches en vrijwillige coaches. De minimacoaches zijn veelal betaalde energiecoaches.

In de onderstaande tabel is de verdeling van energieadviseurs, betaalde energiecoaches en vrijwillige energiecoaches.

Met de FTE-verdeling van coaches en adviseurs komt het percentage maatwerkadviezen op 31% en het percentage aan energiecoaching door betaalde en vrijwillige energiecoaches op 69%.

De gemeenten zijn allemaal bezig met het organiseren en aanbieden van begeleiding in de energietransitie. De gekozen varianten hebben te maken met het beleid en de beschikbare middelen. Hierin is veel verschil. Ook de mate waarin er sprake is van een bepaalde doelgroep, grootte van de doelgroep of problemen, b.v. huurders, eigen woningen, sociale problematieken als energiearmoede of schulden hebben invloed op het beleid en de keuze voor een energiecoach, betaald of vrijwillig, speciaal voor de smalle beurs, voor huurders of voor iedereen. Of energieadviseurs voor woningeigenaren.

Wat is er al geleerd van de huidige ervaringen?

In Heerenveen is er vanuit de pilot van 2013 veel ervaring op gedaan. Marjan Postma geeft aan dat het vanuit een "leuk" idee startte, maar dat er met de energiecoach veel meer bereikt werd dan voorzien. ([Zie bijlage 15](#))

Marjan Postma geeft aan: *"Bij energiecoaching komen de werelden van het sociale en technische bij elkaar. Niet alleen in de coaching, maar ook binnen de gemeente. Verschillende domeinen zijn ineens met elkaar verbonden op hetzelfde speelveld en waren daar toen niet op ingespeeld."* Ze vertelt dat de energiecoaches allerlei situaties tegenkwamen die wel een actie verlangden, maar dat die actie niet thuishoorde bij de energiecoach. De energiecoaches moeten dan goed weten waar de ander wel terecht kan of wie ze in kunnen schakelen.

Samenwerking binnen de gemeente tussen sociaal domein en duurzaamheid/energie afdeling goed organiseren en daarbij korte lijnen met en goede begeleiding voor de energiecoaches.

Wat Marjan Postma toen een gemiste kans vond, was dat ze bij zowel huur- als koopwoningen kwamen. *"Maar we hadden voor de vervolgstappen die je zet na de eerste bewustwording en besparing, niets klaar. Als mensen er klaar voor zijn, het ijzer heet is, dan moet je ze wel iets kunnen bieden."*

De energiecoach in goede samenwerking met een (lokaal) duurzaamheidsloket, waar mensen terecht kunnen voor technisch advies, offerte begeleiding en/of collectief aanbod.

Klaas Hofman uit Leeuwarden is al drie jaren actief als energiecoach. Hij geeft aan dat de cyclus van drie keer, waarbij elke keer de vervolgspraak direct wordt gemaakt, helpt om in contact met elkaar te blijven en werkelijk beweging te krijgen. Dit direct maken van een vervolgspraak is ontdekt in het eerste jaar, toen de vervolgspraak later werd ingeboekt en dat lastig bleek. Daarbij komt dat het direct maken van de vervolgspraak een tussenhandeling uitspaart. De burgers die een jaarcyclus hebben afgerond, blijven in contact met de energiecoach en samen evalueren ze de behaalde resultaten aan de hand van de jaarrekening.

Meerdere bezoeken afleggen, vervolgspraken en jaarlijks evaluatiemoment direct afspreken draagt bij aan voortzetting.

Wanneer burgers in contact met de energiecoach zijn, dan worden renovaties, wijkplannen en verduurzamingstrajecten gemakkelijker ontvangen en is er minder weerstand. Klaas Hofman geeft aan dat de conversie bij een zonnepanelen actie vele malen groter is wanneer hij al actief is in een wijk. Het aanbod wordt dan serieuzer bekeken en bij vragen weten ze de weg te vinden om antwoorden te krijgen die hen helpt een keuze te maken.

De energiecoach draagt bij aan participatie, grotere bereidheid om te verduurzamen en grotere deelname aan collectieve acties voor zonnepanelen.

Diverse gemeentes geven aan het lastig te vinden om wel ondersteuning te bieden, maar daarin ook onafhankelijk te blijven. Ze willen bedrijven niet bevoordelen of benadelen door te verwijzen. Er zijn ervaringen met energiecoaches die op basis van commissies van verkoop werken, dit zorgt toch voor een bepaalde druk en afhankelijkheid. Een energiecoach die geen belang heeft bij verkoop kan dus onafhankelijk en deskundig advies uitbrengen. Mensen hechten hier grote waarde aan, het geeft vertrouwen. Ook de coöperaties geven aan dat deze onafhankelijkheid heel belangrijk is om het vertrouwen van de mensen te hebben en te houden.

Onafhankelijkheid en deskundigheid van de energiecoach.

Resultaat door de inzet van de energiecoach

Energiebesparing = geldbesparen + milieuwinst

De energiecoach draagt bij aan het bewust worden over het energieverbruik. Burgers verbruiken minder elektriciteit, gas en water, besparen geld en leren kiezen voor duurzamere oplossingen.

Zelfregie en versterking

De burgers die in actie komen, worden bewust van eigen handelen en krijgen door de energiecoaching regie op hun eigen verbruik. Deze regie draagt bij aan hun welbevinden en dat vertaalt zich door naar andere aspecten van hun bestaan. Klaas Hofman draagt voorbeelden aan van betrokkenen die uit hun schulp kruipen, contact opnemen met instanties waar ze anders weg bleven of vrijwilligerswerk gaan doen. Er wordt via de energiecoaching meer in beweging gezet, dan alleen het bewuste energieverbruik en de besparing. Vat krijgen op de energie, draagt bij aan vat krijgen op het eigen leven.

Participatie in de energietransitie, inclusiviteit

De energiecoach is toegankelijk en laagdrempelig. Door de aanpak van de energiecoach wordt iedereen betrokken bij de energietransitie. Vanuit de thuissituatie kan de blik geopend worden naar het energievraagstuk in de buurt of wijk. Er ontstaat vertrouwen in eigen kunnen en het samen kunnen. Hierdoor ontstaat er inclusiviteit, iedereen doet ertoe en doet mee.

Minder schuldhulpverlening, besparing in het sociaal domein

Burgers die grip krijgen op hun energieverbruik, besparen geld, blijven daardoor uit de energiearmoede en voorkomen daarmee schulden. Dit geeft ruimte aan zowel de burger als de gemeente, die voorziet in trajecten van schuldhulpverlening.

Van uitkerings situatie naar werksituatie, verbinding tussen sociaal domein en duurzaamheidsafdeling.

In Leeuwarden zijn inmiddels via de energiecoaching, burgers als energiecoach (2) en als installatietechnicus (2) aan de slag gegaan. Vanuit de energiecoaching is er behoefte aan technici die installaties inregelen, kieren afdichten en isolatiematerialen aanbrengen. Van coachee groeien naar coach; als ervaringsdeskundige aan de slag met actieve toepassing van de kennis en ervaring. Hier vindt met energiecoaching een dubbelslag plaats, waar zowel het de sociale domein en de afdelingen duurzaamheid mee gebaat zijn. De verbinding tussen deze twee domeinen is heel belangrijk.

Ervaringen met opleidingen tot energicoach

In Fryslân is al veel ervaring opgedaan door gemeenten en energicoöperaties met het opleiden van energicoaches. In deze paragraaf krijgt u inzicht in ervaringen van de diverse partijen, het aanbod en de ervaring.

In Leeuwarden zijn de energicoaches opgeleid door Hoom, daarbij heeft Leeuwarden ook de initiatieven deze training aangeboden. In Leeuwarden en bij energicoöperatie Grieneko zijn ze tevreden over de inhoud. Voor coaching van de smalle beurs, zou de training nog iets meer toegespitst kunnen worden op deze doelgroep en de problematiek die daar speelt. Hoom is bezig met het aanbod online te maken. In de toekomst zullen er nieuwe mogelijkheden zijn.

In Smallerland is onlangs een groep energicoaches opgeleid door de Hanzehogeschool in samenwerking met ComposYtum & Klaas Hofman (energicoach Leeuwarden). Deze training is op basis van toegepaste psychologie en praktische kennis van technieken verzorgd door bedrijven uit Fryslân. De opleiding was in dit geval gericht op een mix van vrijwillige energicoaches en betaalde energicoaches.

In de gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland verzorgt het Duurzaam Bouwloket een training voor de vrijwillige energicoaches, die via dorpsbelangen en energicoöperaties bereid zijn gevonden om deze taak in hun eigen dorp te vervullen. Deze training zou inmiddels plaats hebben gevonden, maar de Corona zorgde ervoor dat de fysieke trainingen niet plaats konden vinden. Het Duurzaam Bouwloket is druk bezig met online-trainingen en live-seminars te ontwikkelen.

Alle drie de partijen hebben een mix van gesprekstechnieken, coachvaardigheden, algemene kennis over de energietransitie, technische kennis over isoleren en ventileren, opwek via zon en warmte en duurzame installaties. Meer informatie over de inhoud, opbouw, tijd- en geldinvestering zijn te vinden in [bijlage 24](#). Prijzen zijn een indicatie.

Yang Soo Kloosterhof van ComposYtum en Klaas Visser van het Duurzaam Bouwloket merken beide op dat energicoaches die het werk doen op basis van vrijwilligheid, vaak al betrokken zijn bij de energietransitie. Ze zijn door dorpsbelang of energicoöperatie bereid gevonden om deze taak op zich te nemen. De vrijwilliger heeft over het algemeen al kennis van technieken en affiniteit met energiebesparing en duurzaamheid. Deze vrijwilliger heeft meer behoefte aan gesprekstechnieken en coachvaardigheden. Trainingen op maat gemaakt voor de doelgroep zullen in de toekomst eerder regel dan uitzonderingen zijn.

Wanneer de energicoaches die nu actief zijn binnen gemeenten en energie coöperaties en daarbij de nieuw te werven energicoaches, samen gaan werken, zullen er meer en vaker mogelijkheden zijn om trainingen en verdiepingsmodules te verzorgen. Hierdoor is er meer maatwerk nodig en ook mogelijk. Alle partijen geven aan graag mee te willen denken in het aanbod en een passende training te kunnen verzorgen, inclusief een passende offerte.

Doelgroep & doelen

In Fryslân leeft de wens om een provinciebreed team van energiecoaches in te zetten voor mensen met een smalle beurs. In het onderzoek naar het project “Duurzaam rondkomen” staat dit centraal en komen het sociale domein en de afdelingen duurzaamheid en energie, samen. Beide partijen werken met energiecoaching aan hun doel en versterken elkaar; energie en geldbesparen, mensen helpen die hulp goed kunnen gebruiken. Jasper van Commennee pleit voor de keuze om de energiecoaching voor Friese burgers, die het minder breed hebben, mogelijk te maken (Zie [bijlage 1](#)).

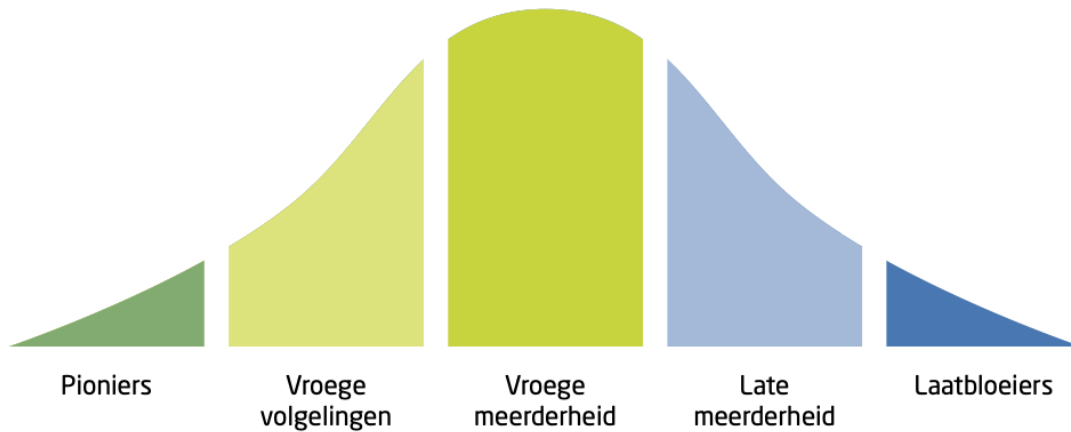
De keuze om een energiecoach voor iedereen of juist voor een bepaalde doelgroep beschikbaar te stellen is vaak gebaseerd op financiële ruimte in de begroting. Toch is er met energiecoaching meer te bereiken en geven geïnterviewde partijen ook aan daar behoefte aan te hebben. Om een bredere kijk te krijgen op de doelen die er met energiecoaching bereikt kunnen worden en wie de doelgroepen dan zijn, is het goed om verschillende perspectieven te onderzoeken. Dit hoofdstuk laat zien dat er door het kiezen van een ander perspectief ook andere doelgroepen in beeld brengt.

Duurzaam Door is een onderzoeksgroep die onderzoek heeft gedaan naar hoe de energietransitie plaatselijk door Commons uitgebreid kan worden. *“Commons zijn de organisaties waar bewoners of gebruikers zelf gedeelde hulpbronnen, waarden of bronnen van kennis en informatie bezitten en beheren. De nieuwe commons zijn een andere organisatievorm naast marktpartijen en overheden. De ontwikkeling van deze energie-initiatieven laat zien dat bewoners zelf hun energie willen en kunnen organiseren. De beweging van onderop is daarbij actief bezig om de middengroepen te betrekken bij aardgasvrije wijken en dorpen. Deze initiatieven slagen er goed in om de grote stap van koplopers naar middengroepen te maken”* (Duurzaam Door, 2019).

Afbeelding 1: De samenwerkingsgroep van Duurzaam Door. (Uit Duurzaam Door)

In het onderzoek van Duurzaam Door worden er drie groepen genoemd, de koplopers, de middengroep en laatbloeiers. De koplopers (30%) zijn vaak vertegenwoordigd in de energie coöperaties, de middengroep (40%) en de laatbloeiers (30%). Het onderzoek van Duurzaam Door richt zich vooral op het mee krijgen van de middengroep en laat de laatbloeiers eerst voor wat ze zijn. De laatbloeiers is de groep mensen die meedoen als een ontwikkeling vanzelfsprekend, verplicht of noodzakelijk is.

Afbeelding 2: Curve van pioniers, middengroep en laatbloeiers (Uit Duurzaam Door)

Professoren Van Buuren en Edelenbos schrijven in hun essay *Dubbel-denken tussen daadkracht en draagvlak* dat er dus ook geen one-size-fits-all aanpak bestaat. Soms is het goed om koplopers in een rol van ambassadeurs te zetten en via hen de beweging op gang te brengen. Op andere plekken of momenten moet de aandacht gericht worden op de achterblijvers om een dreigende tweedeling te voorkomen. In sommige wijken moet een overheid vooral ruimte maken en geven, op andere plekken moet ze zelf actief het voortouw nemen” (Edelenbos & Van Buuren, 2020). De energiecoach kan de tweedeling tussen koplopers en laatbloeiers verkleinen.

Vanuit dit perspectief van maatschappelijke betrokkenheid bekeken kunnen er door energiecoaches te faciliteren en te ondersteunen in hun werk diverse doelen worden bereikt; **participatie** van de middengroep én die van de laatbloeiers, **CO2-besparing** en **geld besparing** en wordt er bijgedragen aan een **inclusieve-maatschappij**.

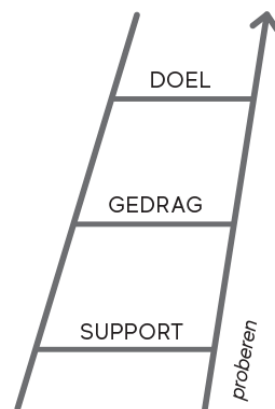
Us Koöperasje bevestigt dit en geeft aan dat het belangrijk is dat de energiecoöperaties ondersteund willen worden in deze beweging. Energiecoaches vanuit de overheid gefaciliteerd of energiecoaches die dit op vrijwillige basis doen, kunnen de beweging en de impact groter maken. (Zie [bijlage 2](#))

Professor Manon Ruijters is hoogleraar Leren, ontwikkelen en gedragsverandering aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Zij bekijkt de energietransitie als een ontwikkelvraagstuk, waar een rijkheid is aan leren. Ruijters haalt in haar artikel *Vrij van aardgas, rijk aan leren* (2020) aan “Leren is alle dingen die je doet als je niet meer weet wat te doen” (Claxton, 1999). In het leren zijn volgens Ruijters vijf voorkeurleerstijlen te onderscheiden;

- Ontdekken, deze groep zoekt z’n eigen weg, efficiëntie is niet belangrijk, als het maar interessant is.
- De kunst afkijken, deze mensen kijken, ontdekken en doen, zij zorgen voor hun eigen succes.
- Participeren, deze mensen leren met en van elkaar. Samen!
- Kennis verwerven, deze groep verwerft kennis middels heldere doelen en planning. Houden van vakmensen en dieptekennis.
- Oefenen, deze groep heeft voorkeur voor oefenen, leren van binnen en van buiten en dan toepassen. Ze hebben tijd nodig om na te denken.

Als we via de leerstijlen naar de maatschappij kijken, zien we dat de ontdekkers en de kunst afkijkers zelf aan de slag gaan. De ander leerstijlen hebben iemand nodig die hen helpt om te kunnen participeren, kennis te verwerven en te oefenen. De energiecoach kan deze groep met deze leerstijlen goed helpen in hun ontwikkeling.

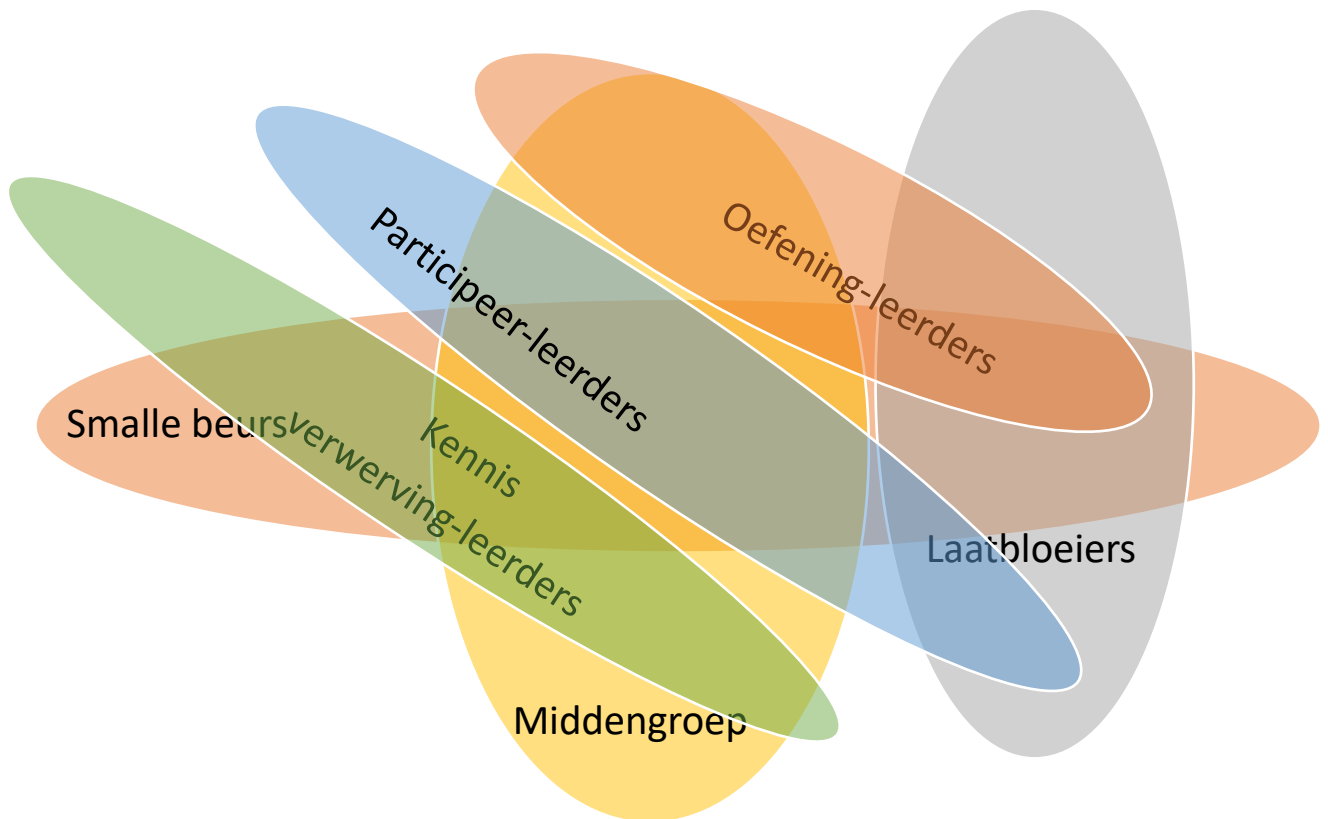
Ben Tiggelaar (2018) stelt dat als we verandering willen, het begint bij het doel dat we na streven. Om dit doel te halen is er nieuw gedrag nodig en om dat gedrag vol te houden is er ondersteuning nodig. Een energiecoach kan helpen met het formuleren van haalbare doelen, daarbij gedrag te stimuleren en te ontwikkelen die leiden naar het haalbare doel, waarbij de energiecoach de ‘support’ is en daarbij ondersteuning kan aandragen in de vorm van gereedschappen, sites en monitoring.

De Ladder: proberen van beneden naar boven

Afbeelding 3: de ladder om doelen te halen (Uit De ladder)

De verschillende perspectieven laten zien dat er vanuit elk perspectief een andere doelgroep naar voren komt, waarbij de doelgroepen elkaar deels overlappen (zie afbeelding 4).

Afbeelding 4: overlapping doelgroepen

Met de energiecoach die breed beschikbaar is en die creatief inspeelt op de verschillende leerstijlen, leefstijl en inkomensgroepen, kan er een groter deel van de maatschappij betrokken worden. Door breder in te zetten is er veel te winnen met energiecoaching. Naast de CO2-besparing en geldbesparing, is er voor de energietransitie, de maatschappij, overheden, energiecoöperaties met de energiecoach op het gebied van participatie, betrokkenheid, welwillendheid, acceptatie en leefbaarheid veel te bereiken. In dit geval is het dus geen keuze van of-of, maar van en-en.

Een inspirerend provincie breed georganiseerd team.

Het bestuur van de Provincie Fryslân heeft in haar bestuursakkoord besloten dat ze een provinciebreed team van energiecoaches wil organiseren, samen met de Friese gemeenten (Fryslân, 2019). Hoe zo'n provinciebreed team er uit moet zien en hoe dit samen gerealiseerd kan worden met alle partijen die al bezig zijn met energiecoaching komt hier aan bod.

Welke partijen hebben belang bij energiecoaching? Welk behoefte is er bij de gemeenten en partijen die al bezig zijn met energiecoaching? Hoe zien de verschillende partijen het voor zich? Welke doelen willen de verschillende partijen bereiken?

Provincie

Zoals de energiecoach het niet overneemt van de burger, maar de zelfregie van de burger faciliteert, zo wil de provincie stimulerend, faciliterend en ondersteunend zijn aan de realisatie van een provinciebreed werkend team van energiecoaches. Dit doet ze vanuit principe 7 van het bestuursakkoord: *we doen het met de Mienskip*. Waar participatie van de burger wordt verlangd in de maatschappij en in de energietransitie, zo wordt nu ook participatie verlangd van alle partijen die behoefte hebben en willen bijdragen aan het provinciebreed werkend team van energiecoaches. De provincie wil met deze partijen het inspirerende team realiseren, dat recht doet aan de behoeften van de diverse partijen; energiearmoede bestrijden, participatie van burgers in de energietransitie vergroten en versterken en natuurlijk de CO₂-uitstoot verminderen. In de energietransitie werken gemeente en provincie samen met energiecoöperaties en woningbouwcorporaties en daarom zijn zij allen betrokken bij dit onderzoek.

Energiecoöperaties

Energiecoöperaties ontstaan vanuit de 'mienskip', staan er middenin, hebben hun voelspriet en dragen bij aan participatie en betrokkenheid bij de energietransitie. Zij vervullen de voortrekkersrol. Us Koöperaasje, EC Grieneke in Baard, EC WEN uit Wijnjewoude, EC Garijp en Dorpscoöperatie Eastermar zijn benaderd om hun zienswijze, kennis, ervaring en behoefte rondom energiecoaching te delen.

Jan Willem Sietsma (dorpscoöperatie Eastermar) geeft aan: *"De energiecoach moet vertrouwd, onafhankelijk en plaatselijk ingezet worden, dat staat voorop. Een energiecoach uit het dorp is dichtbij en laagdrempelig en kan veel beweging brengen. Hij weet wat er speelt en kan de mensen doorverwijzen naar anderen die al ervaring hebben met de in te zetten verandering."* (Zie [bijlage 14](#))

De energiecoach waar Jan Willem het over heeft is een vrijwilliger vanuit het dorp, die zich in wil zetten als energiecoach. De opleiding die deze vrijwilliger nodig heeft om deskundig en vaardig te worden, zou goed plaats kunnen vinden binnen het team wat nu ontstaat. Jan Willem geeft aan dat hij het belangrijk vindt dat energiecoöperaties ondersteund en gefaciliteerd worden om hun beweging zo goed mogelijk te kunnen maken. Een georganiseerd team zou daar goed in kunnen voorzien.

Grieko heeft ervaring met energiecoaches, maar geeft ook aan, dat de meeste leden van de energiecoöperatie die iets nodig hebben, op dit moment meer behoefte hebben aan maatwerkadvies. De energiecoach is volgens hen een voortraject om bewust te worden, om na die bewustwording vervolgstappen te kunnen zetten indien nodig. Voor huurders ligt het voortraject bij de woningcorporatie. Grieko ziet wel dat er woningbezitters zijn, die met energiecoaching uit de energiearmoede kunnen komen. Deze woningbezitters vallen niet onder de noemer minima, hebben wel een hoge energierekening en geen budget of financieringsmogelijkheden om te verduurzamen. Deze woningbezitters zouden goed gecoacht kunnen worden. Een coach moet goed kunnen aansluiten bij de doelgroep en het vertrouwen kunnen winnen van de burger. Onafhankelijkheid is daarbij van groot belang. Grieko zou graag gebruik willen maken van de energiecoaches uit het team en ziet zichzelf als een goede koppeling tussen burger en energiecoach. De EC kan goed inschatten of er een coach of een maatwerkadviseur nodig is. In die zin is de EC faciliterend ten opzichte van het netwerk. (Zie [bijlage 3](#))

In Garijp worden de burgers allen voorzien van een woningscan, die gemaakt wordt door Energie Inspectie. Deze woningscan met rapport helpt de burger om maatregelen te treffen, die de woning kunnen verduurzamen. Het coachen rondom deze woningscan bestaat uit offertebegeleiding en offertekeuze, hierin voorzien de medewerkers van het "Energijhûs". Wanneer het ingewikkelde technische vragen worden, dan helpt de Energie Inspectie de bewoner daarmee. De medewerkers van het "Energijhûs" zien zichzelf niet als energiecoaches, maar vervullen deze rol wel wat betreft technische en financiële begeleiding. (Zie [bijlage 11](#)) Hier valt op dat de bewustwording en het veranderen van gedrag minder de aandacht krijgt. Wanneer er een georganiseerd team ontstaat, zouden de medewerkers daar wel bij aansluiten. Het kan inspirerend zijn om ervaring en kennis te delen, hierbij wordt dus gehaald en gebracht vanuit de energie coöperatie.

In Wijnjewoude zijn ze al een poos bezig met het betrekken van de bewoners. Er is ervaring met een maatwerkadviseur. Zij zien in de energiecoach de oplossing om iedereen betrokken te krijgen. Zij zouden graag zien dat de energiecoach in hun dorp de mensen intrinsiek weet te bewegen, zodat ze zich de energietransitie eigen maken. Verantwoordelijkheid nemen voor het individuele aspect van de collectieve beweging die we met z'n allen maken. (Zie [bijlage 10](#)). Ook Wijnjewoude ziet de kracht van een georganiseerd team wat in verbinding met elkaar is. Dan kan er samen geleerd worden en kennis en ervaring worden uitgewisseld.

Us Koöperaasje als belangenbehartiger ziet graag dat er een sterke samenwerking en ondersteuning komt vanuit het team van energiecoaches in combinatie met lokale of digitale duurzame/energie/bouwloketten.

Energiecoöperaties voorzien in verbinding, participatie en zorgen voor ontwikkeling in de energietransitie. De energiecoöperaties geven allen aan dat er behoefte is aan professionele ondersteuning van de vrijwillige organisatie. In de uitvoering van hun rollen als voortrekker, verbinder en ontwikkelaar willen ze graag optimaal gefaciliteerd worden om die rollen zo goed mogelijk te vervullen. De energiecoach draagt enorm bij aan de doelstellingen die de energiecoöperaties beogen; iedereen betrekken en mee laten doen in de energietransitie, iedereen helpen in de mienskip en de leefbaarheid vergroten. Om de energiecoach goed beslagen ten ijs te laten komen, is het opleiden van de vrijwilligers die energiecoach willen

worden een grote behoefte. Een georganiseerd team waarin opleiding en kennisdeling mogelijk is, kan in deze behoefte voorzien. Binnen dit team kunnen ervaringen en inspiratie gedeeld worden, de energiecoaches van de coöperaties sluiten graag aan bij het team. Daarmee ontstaat er wederkerigheid in de betrokkenheid en het in stand houden van het netwerk. Us Koöperaasje ziet graag voor zich dat de energiecoaches in goed contact zijn met elkaar en met andere partijen als Energieloketten en Bouwloketten zodat er een eenduidige en samenhangend geheel ontstaat. (Zie [bijlage 2](#))

Woningbouwcorporaties

Woningbouwcorporaties voorzien in de sociale woningbouw. Deze woningen zijn beschikbaar voor burgers, die daarvoor in aanmerking komen gezien hun inkomen. Deze groep bewoners heeft veel baat bij energiecoaching, omdat vermindering in energie bijdraagt aan meer te besteden inkomen. De woningbouwcorporaties geven aan dat zij als corporatie verantwoordelijk zijn voor het bieden van huisvesting die voldoet aan de duurzaamheidsnormen volgens de prestatieafspraken. Hoe de bewoner z'n energie verbruikt valt daarbuiten en het betrekken van de bewoner bij de energietransitie is ook een taak voor de overheid, aldus Jeroen Dúverge van de Vereniging van Wooncorporaties (Zie [bijlage 4](#)).

Toch hebben de woningbouwcorporaties wel behoefte aan de diensten van energiecoaches. Los van de vermindering van schulden en betalingsachterstanden is er meer de praktische behoefte om de bewoner mee te krijgen in de woningverduurzamings-trajecten, collectief aanbod e.d. Klaas Hofman van de gemeente Leeuwarden geeft aan: *“Bewoners die al actief zijn met de energiecoach, voorzien eerder dat het zonnepanelenaanbod van de eigen woningcorporatie aantrekkelijk is. In wijken waar de bewoners actief gebruik maken van de diensten van de energiecoach, is de conversie op zo'n aanbod veel hoger.”* (Zie [bijlage 6](#))

De woningcorporaties willen graag dat de energiecoach begeleidt bij woningrenovatie d.m.v. voorlichting en renovatiebegeleiding. Een bewoner die goed weet om te gaan met z'n veranderende woning en de nieuwe installaties die erbij horen, maakt beter gebruik van de woning en is vaak tevredener. Een goede begeleiding van de huurder, zorgt dat er minder weerstand is bij de veranderingen die gepaard gaan met de energietransitie. De woningbouwcorporaties hebben op dit moment wel mensen die begeleiden bij renovaties en duurzaam gebruik van de woning, maar niet echte energiecoaches. De woningcorporaties willen graag gebruik maken van de energiecoaches uit het netwerk. Het zou een versterking zijn in verbinding, wanneer er één persoon aanspreekbaar is voor zowel vragen over woningrenovatie, het gebruik van de woning, als de energiebesparing.

Tussen gemeente en woningbouwcorporatie zullen dan afspraken gemaakt moeten worden welk deel voor rekening van de gemeente is en welk deel binnen de prestatieafspraken valt en voor rekening van de woningbouwcorporatie is. De grote winst is dat de huurder goed te bereiken is en goed bediend wordt door een deskundige energiecoach en de verschillende partijen rondom de huurder geen dubbele dingen doen, maar samen een sterk aanbod en ondersteuning organiseren.

Samengevat heeft de energiecoach belang bij een goede samenwerking met de woningcorporatie, omdat deze de doelgroep huisvest die veel belang heeft bij

energiecoaching. De woningbouwcorporatie heeft behoefte aan de energiecoach, omdat die goed in contact is met de bewoner en helpt bij goed gebruik van de woning en het vergroten van wooncomfort. Daarbij zorgt de energiecoach voor betrokkenheid en acceptatie en medewerking bij verduurzamingstrajecten, wijkplannen en/of de energietransitie.

Gemeenten

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de energietransitie, participatie daarin en de ontwikkeling van warmteplannen. Hierbij voeren zij de regie en hebben vanuit verschillende perspectieven belang bij energiecoaching.

Het sociaal domein ziet dat energiearmoede een groter vraagstuk wordt en dat de energiecoach hier iets in kan betekenen. Ook voorkomt het oplopen schulden, waar dan schuldhelpsanering voor nodig is. Vanuit dit perspectief is de roep om de energiecoach voor de smalle beurs beschikbaar te stellen groot. Toch geven sommige gemeenten ook aan hier juist niet voor te kiezen, deels omdat bij hun de groep met de smalle beurs kleiner is, of omdat het mensen uitsluit, die wel grote behoefte hebben aan energiecoaching.

Lottie Kramer van de gemeente Noardeast-Fryslân: *“Er komt een schrijnende groep in beeld, die wel een eigen woning heeft, maar geen middelen hebben om te verduurzamen en ook niet in aanmerking komen voor duurzaamheidsleningen.”* ([Zie bijlage 9](#))

Daarnaast willen de gemeenten graag dat met behulp van lokale initiatieven de duurzaamheidsdoelstellingen worden behaald, de participatie vergroot en lokaal gedaan wordt wat lokaal kan. Het bieden van ondersteuning aan de vrijwillige organisatie is belangrijk, maar ook een zoektocht. Wanneer dit provinciebreed opgepakt kan worden zou dit fijn zijn. Training en inspiratie kan bijdragen aan het vergroten van de participatie en een succesvolle beweging van de energie coöperaties, wat weer bijdraagt aan de doelen van de gemeente.

Gemeenten geven aan dat ze onder grote financiële druk staan. Dat was al zo voor de Corona-periode, maar de tekorten worden nu nog groter. Energiecoöperaties geven aan graag eigen energiecoaches in te zetten op vrijwillige basis. De keuze vanuit gemeenten om voor energiecoaches op vrijwillige basis te kiezen is vaak geen vrijwillige, maar de enige optie om het mogelijk te maken. Er is vanuit de RRE-subsidie wel een mogelijkheid om trainingsbudget vrij te maken. De RRE-regeling is bedoeld voor energiereductie bij woningeigenaren en daarmee is de energiecoach voor deze doelgroep beschikbaar. De gemeenten die de RRE-regeling op deze manier inzetten, kiezen er niet voor de energiecoach alleen beschikbaar te stellen voor minima/smalle beurs.

Wim Wierda en Jacob Ottens van de gemeente Opsterland vinden de energiecoaching heel belangrijk, ook in het licht van het plan om 430 woningen in hun gemeente te verduurzamen middels een woonplan (woningverbetering incl. financieringsregeling). Energieadviseurs en energiecoaches zullen hier samen veel in kunnen betekenen en goed in verbinding moeten zijn met elkaar, maar ook met het Duurzaam Bouwloket. Elkaar versterken. (Zie [bijlage 22](#)) Het Duurzaam Bouwloket wordt op dit moment door diverse gemeenten naar tevredenheid ingezet. Het Duurzaam Bouwloket ondersteunt ook meerdere gemeenten met het opleiden

van de energiecoaches. Daarnaast zijn er gemeenten die zoeken naar het lokaler maken van Duurzaam Bouwloket, waarbij de samenwerking met DB blijft. Er zijn ook enkele gemeenten die juist veel meer een eigen koers varen met een geheel eigen bouwloket of energieloket. Het is de kunst om de energiecoaches in provinciebreed teamverband mogelijk te maken en alle bestaande varianten van de plaatselijke loketten te omarmen en van elkaar te leren hoe de verbinding zo optimaal kan worden tussen burger en aanbod en uitvoering.

Binnen de gemeenten wordt veel waarde gehecht aan het lokale karakter van de energiecoach, iemand uit de eigen omgeving krijgt meer vertrouwen. Ook heeft iedere gemeente z'n eigen aanpak rondom subsidies, RRE-regelingen, vrijwilligheid vs. betaalde energiecoaches, minima vs. iedereen. Een georganiseerd provinciebreed team of netwerk is mogelijk wanneer er ruimte is voor deze diversiteit. Jantje van der Laan - gemeente Smalingerland geeft aan dat wanneer dit team of netwerk gaat voor eenduidigheid, een keurmerk of een uniforme aanpak, het niet gaat werken. Elk gebied heeft z'n eigen beleid en als je daarin eerst overeenstemming moet vinden, dan gebeurt er niks (Zie [bijlage 20](#)).

Alle belanghebbenden met de diverse rollen samen hebben belang bij een sterke verbinding van de energiecoaches in het energieveld, waarbij er ruimte is voor de eigenheid van elk gebied en regio. Vanuit verschillende hoeken is er duidelijk gevraagd om ruimte te bieden aan deze diversiteit en met deze diversiteit te werken aan inclusiviteit van alle partijen en voorzieningen.

Een provinciebreed werkend team van energiecoaches zal dus goed kunnen ontstaan vanuit alle partijen die nu al actief zijn in de energietransitie. Met behulp van de partijen kan er een sterke basis ontstaan waar vanuit de energiecoach kan werken en waarbij de energiecoach zorgt voor lokaliteit, verbinding met de burger, maar ook voor verbinding tussen alle partijen die actief zijn. De energiecoach als de linking-pin tussen alle voorzieningen en partijen. Al lerend zal het vorm krijgen en voortdurend in beweging zijn.

Het leren, de teamvorming, de verbinding staat en valt met de mensen die met elkaar in verbinding willen zijn en met hoe inspirerend en vervullend het contact en de uitwisseling is binnen dit team. Het faciliteren en begeleiden van dit proces binnen het team of netwerk is dan ook een belangrijk punt wat kan zorgen voor een inspirerende verbondenheid.

Provincie, gemeenten, woningbouwcorporaties, energiecoöperaties, sla de handen ineen en geef de ruimte aan de energiecoach. De energie delen en laten stromen.

Informatie en ondersteunende online platforms rondom energiecoaching

Websites waar informatie en cursussen (online) is voor energiecoaching:

www.hieropgewekt.nl

www.milieucentraal.nl

www.energiesamen.nu

Energiemonitoring

<https://www.energieverbruiksmanagers.nl>

Energiebewustwording voor gezinnen.

<https://www.juniorenergiecoach.nl>

Gezamenlijke energie en besparingsinzicht verwerven

www.energyparty.nl

Energiearmoede

www.energiearmoede.nl

www.energiebanknederland.nl

Handboek voor begeleiding bij energiearmoede

<http://energiearmoede.nl/wp-content/uploads/2017/01/Handboek-energiecoaches-energiebank.pdf>

Bibliografie

- Buuren, A. v., & Edelenbos, J. (2020). *Aardgasvrijewijken*. Opgehaald van www.aardgasvrijewijken.nl:
<https://www.aardgasvrijewijken.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1476446>
- Claxton, G. (1999). *Wise up the challenge of lifelong learning*. London: Bloomsbury USA.
- Duurzaam Door. (2019, september). *Duurzaam Door*. Opgehaald van www.duurzaamdoor.nl:
https://www.duurzaamdoor.nl/sites/default/files/2019-12/201909-Middengroepen-aardgasvrije-wijken-dorpen-Duurzaam-Door-Buurtwarmte_rapport_def2.pdf
- Fryslân, P. (2019). *Beleidsakkoord 2019-2023*. Opgehaald van www.fryslan.frl:
<https://www.fryslan.frl/document.php?m=16&fileid=61958&f=e15a34c81c78a60d98644008eca947ae&attachment=0>
- Ruijters, M. (2020). *Aardgasvrijewijken*. Opgehaald van aardgasvrijewijken.nl:
<https://aardgasvrijewijken.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1590914>
- Tiggelaar, B. (2018). *De ladder, waarom veranderen zo moeilijk is...en welke 3 stappen wel werken*. Soest: Tyler Roland Press BV.

Bijlagen

1. Samenvatting gesprek Jasper van Commenee

Leeuwarden heeft een aanpak waar energiebesparing & geldbesparing samen op gaan. Energiecoaching voor minima. Dit initiatief is ontstaan doordat sociale zaken zag dat er behoefte was aan besparing op energie bij de minima en er kansen waren voor werk. Om uit de schulden te blijven is besparing op energie een eerste winst voor de cliënt. Voor de gemeente is de investering in de energiecoach een besparing op schuldhulpsanering, een weg naar werk enz. Er zijn dus meer doelen dan alleen energie en geld besparing.

Deze energiecoaching is via het energieloket van de gemeente aan te vragen. Mensen met een smalle beurs worden door de energiecoach geholpen om inzicht in hun energieverbruik te krijgen, maatregelen als radiatorfolie achter de verwarming, lampen vervangen door led-lampen, energieslurpers op sporen en uit te zetten en/of te vervangen, tochtstrips voor ramen en deuren en het waterzijdig inregelen van de CV kunnen veel besparing opleveren. De mensen melden zichzelf aan via het loket of een telefoonnummer.

Partijen als sociale wijkteams, schuldhulpsanering, voedselbanken, kledingbank en kringloopwinkels zijn belangrijke partijen om in contact met de minima te komen. Ook campagnes in de herfst "led it glow" en in de zomer "waterbesparen", waarbij led-lamp en douchespaarkoppen te verkrijgen waren, trekken mensen over de streep om een afspraak te maken. Nu het bekendheid krijgt gaat het ook mond-tot-mond.

Ook de samenwerking met de woningbouwcorporaties is belangrijk. De doelgroep van de energiecoach woont in hun woningaanbod. De woningbouwcorporaties weten wat er speelt en hebben er zelf ook belang bij dat de bewoners prettig wonen in de woningen. Daar waar het woningaanbod verduurzaamd wordt, is het belangrijk dat de bewoner begeleid wordt in het 'goede' gebruik van de veranderde woning. Hoe krijg je in de nieuwe situatie wooncomfort op een duurzame manier. Woningcorporaties zijn zelfverantwoordelijk voor het begeleiden van hun bewoners, maar er vallen wel eens mensen tussen wal en schip, daar is dan meer begeleiding nodig. Tussen woningcorporaties en gemeenten liggen nog veel mogelijkheden voor samenwerking.

Jasper geeft aan dat de energiecoach, vooral een grote sociale vaardigheid moet hebben en een klik moet hebben met de doelgroep. De 'taal' van de cliënt spreken en de situatie begrijpen waarin de cliënt zich bevindt helpt. Daarbij is affiniteit met besparen een pré, maar het hoeft geen epa-adviseur te zijn.

In Leeuwarden heeft naast de eerste energiecoach, nu twee nieuwe opgeleid. Er zijn nu dus 3 energiecoaches aan de slag. Er staan inmiddels 10 energiecoaches op een wachtlijst. Via milieucentraal, Hoom en energiesamen zijn er veel cursussen voor de basiskennis. Ook de Friese Poort heeft een duurzaam-doen huis, dat is ook interessant. In Leeuwarden heeft Klaas Hofman de nieuwe energiecoaches opgeleid.

Het voordeel van een provinciebreed team is dat je de opleidingen samen kunt regelen en dichtbij huis aan kunt bieden. De vrijwilligers academie zou daar goed een rol in kunnen spelen.

Op dit moment wordt er gewerkt aan een registratiesysteem om te meten en te registreren wat er wordt bespaard aan CO². Ook dit registreren is weer gemakkelijker te organiseren als het provinciebreed is in te zetten.

Jasper pleit voor de keuze om de energiecoach echt beschikbaar te maken voor de minima, dit om de tweedeling in de samenleving te voorkomen dan wel te verkleinen. De energietransitie is een echt maatschappelijk verhaal, veel meer nog dan een technische. Zorg dat iedereen mee kan doen.

2. Samenvatting gesprek Almer Wimer Siebenga & Jack Pluis – Us Kooperaasje

Us Kooperaasje, is de koepelcoöperatie van friese energie coöperaties. Us kooperaasje zet zich in voor de ondersteuning van deze EC's. Us Kooperaasje is verbonden met Groningen (Grunneger-power) en Drenthe (Drentse Kei), samen vormen ze Energie Van Ons.

Almer Wimer en Jack geven aan dat de coöperaties in de dorpen en wijken te maken hebben met veel diversiteit aan vraagstukken, waarbij een wijk vaak meer eenvormigheid laat zien in bebouwing en bij behorende vraagstukken en dorpen een diversiteit aan bebouwing hebben en de vraagstukken daarbij veel verschillen. EC's komen dit tegen en hebben daar ondersteuning bij nodig.

Vraagstukken rondom de energie transitie zijn zowel maatschappelijk en sociaal van aard als wel technisch. Dit vraagt ook om verschillende benaderingen. Het is belangrijk dat de juiste coach of adviseur wordt ingezet. Een helder profiel van de Energiecoach is belangrijk, waarmee het verschil met de energieadviseur/maatwerk-adviseur ook helder wordt.

Wanneer het helder is wat het verschil is tussen energiecoach en adviseur, dan is de volgende stap, dat het belangrijk is, dat er een goede intake plaats vindt, zodat de juiste persoon er heen gaat.

Jack en Almer Wimer vragen zich af, hoe dit het beste plaats kan vinden. Hoe wordt dit straks vorm gegeven in de uitvoering? Waar komt de vraag straks binnen? Ze geven aan dat het fijn zou zijn wanneer er verbinding en samenhang ontstaat tussen de partijen die nu al actief zijn. Een inspirerende samenwerking, waarbij je elkaar weet te vinden voor de kennis, de kennis deelt en waarbij alle partijen terecht kunnen met hun vragen. Wij als belangenbehartiger van de coöperaties, vinden het belangrijk dat er een loket is, waar ze terecht kunnen met hun vragen en dat wij ook weten wat er speelt, zodat er op ingespeeld kan worden.

De grote vraag van Us kooperaasje is, hoe kunnen we de energietransitie met al z'n uitdagingen van gedrag tot technische uitdagingen, zo goed mogelijk kunt faciliteren. Is de continuïteit te waarborgen met vrijwilligers? Tot hoever gaat het met vrijwilligers? En hoe gaat het op het snijvlak van vrijwillige en betaalde krachten. Hoe laten we dat goed gaan zonder scheve gezichten.

Wij vinden het als Us kooperaasje belangrijk, dat alle partijen aan elkaar worden gekoppeld en dat er samenhang ontstaat in handelen. Wanneer initiatieven starten, is het belangrijk dat er follow-up komt. Het moet niet bij losse acties blijven. Wanneer een initiatief enthousiast is, dan kunnen ze acties blijven ondernemen. Het vuurtje blijft branden als er genoeg ondersteuning is. Soms is dat ondersteuning voor het initiatief, maar het kan ook ondersteuning zijn van energiecoaches, die concrete acties als warmtebeeld-rondes doet of mensen echt begeleidt in het gedrag en zo de verandering in gang zet. Om dit goed te krijgen is het belangrijk dat iedereen elkaar goed weet te vinden.

In dit hele verhaal is het belangrijk dat gemeenten, provincie, energie coöperaties, woningbouwcorporaties samen afspreken wat er gerealiseerd moet worden. Wanneer daar heldere afspraken over gemaakt worden, dan kan het werkelijk worden. Gemeenten kunnen beleid maken en de energie coöperaties en woningcorporaties daarin meenemen, verantwoordelijk maken en daar tegenover een vergoeding zetten. Energie coöperaties zouden daar heel erg mee gebaat zijn. Met dat geld kunnen ze professionele hulp inschakelen.

En bovenstaande partijen kunnen heel goed gebruik maken van de kennis die er is bij een instantie als Fries sociaal Plan-bureau. Zij kunnen goed aangeven wat er waar nodig is, welke acties zouden helpen in welk gebied, waar zijn de uitdagingen, waar zijn de kansen. Die kennis hebben zij en die moeten we inzetten.

Een fries loket, waarbij er gezamenlijk bekendheid gegenereerd kan worden, wat goed te vinden is, is heel belangrijk. Zo'n fries loket kan helpen om de energietransitie aantrekkelijk te maken. En de eerste fase is toch echt iedereen mee krijgen op de trein. Het zit'm op het sociale vlak, veel meer dan op het technische vlak. De energiecoach helpt om iedereen mee te krijgen. Het is de mix van collectieve beweging en individuele beweging. Samen gaat dat een kant op.

Samengevat: Samenwerken & samenhang creëren!

3. Samenvatting Grieneko (Yge Valk en Klaas Spanjaard)

Grieneko is een energie coöperatie in Baard. Ze zijn aangesloten bij Hoom, een landelijke coöperatie, die op haar beurt weer is aangesloten is bij energiesamen. De grote koepel waarbij Us kooperaasje ook is aangesloten.

We hebben met een groepje een opleiding gevolgd tot energiecoach bij HOOM. Een divers groepje vanuit de energie coöperatie, maar ook 4 medewerkers van de gemeente Leeuwarden. We begeleiden onze leden op hele diverse manieren. Het kan zijn bewustwording en verandering van gedrag, maar ook begeleiding om technisch aanpassingen. Wij hebben dus een energiecoach, maar ook maatwerk-adviseurs. Dat is een groot verschil.

We staan klaar voor woningeigenaren, maar ook voor huurders. We begeleiden ook huurders om energie te besparen. We hebben ook contact met woningcorporaties, zodat zij ook hun best doen om het zo duurzaam mogelijk wonen aan te bieden. Onze maatwerk-adviseurs geven compleet advies om een woning te verbouwen, zo'n advies kost veel geld. We doen dit ook niet gratis. De maatwerk-adviseur is een bouwkundige.

Energiecoaching gaat om de sociale benadering en begeleiding die leidt tot bewustwording. Dat vraagt een menselijke benadering; goed binnen komen, aansluiten bij de doelgroep, de kleine maatregelen, de eerste stappen in het proces. Daarna kan er maatwerkadvies komen, dat is meer een technisch rapport is met concrete stappen rondom woningaanpak-verbouwrenovatie.

Als energie coöperatie zijn ze dichtbij hun leden en komen snel tegen waar het nijpend is. Grieneko zou graag gebruik maken van energiecoaches uit het netwerk maken als er aan het licht komt dat er bij mensen niks mogelijk is, dan kan de energiecoach het mogelijk maken, dat er beweging komt. Grieneko ziet zichzelf als koppeling tussen klant & coach. Ze signaleren en betrekken iedereen bij het transitie-proces. De overheid moet daar in hun ogen faciliterend aan zijn. De EC kan de eerste selectie doen of er een energiecoach nodig is of een maatwerk-adviseur. Daarbij benoemen ze dat de onafhankelijkheid van de energiecoach belangrijk is. De energiecoach moet ook niet dubbele petten op hebben of verwijzen naar partijen waar ze commissie ontvangen.

Grieneko geeft aan de energiecoaching zeker nodig is voor mensen met de smalle beurs, maar maakt daarbij wel de opmerking dat er ook woningeigenaren zijn, die niet onder de noemer 'minima' vallen, maar wel een hoog energieverbruik. Ze kunnen geen kant op, omdat er geen middelen zijn. Ze vallen niet zo op, maar als coöperatie komen wij ze wel tegen.

4. Samenvatting gesprek Vereniging Woningcorporatie Jeroen Duvergé.

Vanuit het perspectief van de woningcorporatie is er behoefte aan een energiecoach, die begeleidt in het duurzaam gebruik van de woning, het goed gebruik van de nieuwe technieken, een soort van voorlichting. Door de kennisoverdracht en de gedragsverandering, zodat het energieverbruik naar beneden gaat en zo de rekening betaalbaar blijft.

Dat is deels een taak van de woningcorporatie, maar zeker van ook het organiserend comité, de overheid. De overheid heeft een taak om de burger mee te nemen in de transitie. Er zijn warmteplannen en wijkuitvoeringplannen, maar naast het technische aspect is er ook een sociaal aspect. De communicatie en het betrekken van de burger heeft aandacht nodig en de energiecoach voorziet daarin. Vanuit de RES moet hier aandacht voor zijn.

Jeroen geeft aan dat het traject wat er in Leeuwarden uitgevoerd wordt, heel mooie resultaten oplevert en dat zou goed breder ingevoerd kunnen worden. Hiermee is veel betrokkenheid te realiseren.

Wat betreft het Friese netwerk van energiecoaches. Jeroen geeft aan dat de woningcorporaties zelf geen energiecoaches in dienst hebben, maar wel gebruik zouden willen maken van de energiecoaches. Dit zou dan een afname van diensten betekenen. Wanneer woningbouwcorporaties wel energiecoaches in dienst hebben, dan zouden die goed aan kunnen sluiten bij het netwerk voor kennisuitwisseling en inspiratiemomenten en opleidingsmogelijkheden kunnen benutten.

Jeroen merkt op, dat er naast fysieke energiecoaches ook gebruik kan worden gemaakt van digitale mogelijkheden. Hiermee kun je langdurig en grote groepen mensen betrekken en bewust houden bij de energiebesparing en de energietransitie.

5. Samenvatting Yang Soo Kloosterhof

Yang Soo is in meerdere gemeenten actief betrokken bij het ontwikkelen van energiecoaching. (Smallingerland, De Fryske Marren en Waadhoeke/Harlingen)

Yang Soo geeft aan dat de energietransitie een technische transitie lijkt, maar in werkelijkheid een hele sociale transitie is. Om de technische transitie mogelijk te maken, is er veel aandacht en begeleiding nodig voor de sociale kant anders vallen er steeds meer mensen buiten de boot en worden de problemen voor hen steeds groter.

Yang Soo geeft aan dat een netwerk belangrijk is om een grote groep inwoners te bereiken en te helpen met energiebesparing. Voor alle doelgroepen die er in de maatschappij moet er ingespeeld worden op hun behoefte. Of je wel/niet huurt maakt uit, hoeveel geld je hebt en of je wel/niet (goed) bent geïnformeerd. De kunst is dat je al deze groepen zo goed mogelijk kan helpen met advies en handelingsperspectief (gedrag en inzicht > kleine bespaarmaatregelen (bespaarpakket) > isolerende maatregelen tot bijv 2500,- > grotere maatregelen).

Daarnaast is het goed dat je weet wie wat wel/niet oppakt. Zo wil je samen met woco's, (energie)bedrijven, coöperaties/inwoners, maatschapp organisaties en overheid zo goed mogelijk willen aanbieden, zonder dat dingen dubbel verlopen. Het is dus mooi als een woningcorporatie dingen wil doen en je dat als gemeente niet overdoet, maar juist aanvult (of je op een andere groep focust of andersom). De provincie kan faciliteren door partijen bij elkaar te brengen en aanjaaggeld beschikbaar stellen. Of komen tot bijv sociaal krediet met nihil rente voor groepen die niet mee kunnen (en zonder bkr-criterium).

6. Samenvatting gesprek Energiecoach Klaas Hofman, gemeente Leeuwarden

Klaas is energiecoach en bespaaradviseur. Het bespaaradvies gaat over alles waar je op kunt besparen; van voeding tot verzekering. Energiecoaching gaat over het besparen op energie en daarmee geld. Klaas geeft aan dat de mensen zelf contact zoeken met de energiecoach. Ze komen in contact via-via, via de voedselbank, sociale wijkteams, schuldhulpsanering of door flyers en affiches. Wanneer de cliënt belt wordt er een afspraak gemaakt voor een eerste bezoek. De eerste afspraak is een kennismaking waarbij vertrouwen een grote rol speelt. In dit eerste gesprek wordt er gekeken naar de energierekening. Apparatuur krijgt aandacht en wordt er een lamp vervangen door een led-lamp. De woning wordt bekeken op energielekken. Indien nodig worden er tochtstrips aangebracht, radiatorfolie geplakt achter de cv en wordt er gekeken of het waterzijdig-inregelen van de CV nog besparing kan opleveren.

De cliënt krijgt een naslagwerk, waarin alles nog eens staat en kan daarin de meterstanden bijhouden. Er wordt meteen een vervolgspraak ingepland. Na een half jaar volgt een vervolgspraak, er wordt dan gekeken hoe het gaat en of er nog meer nodig is. Dit vervolg werd eerst vrijgelaten en dan bleek de cliënt het te vergeten. Nu wordt de vervolgspraak meteen ingepland. Na een jaar volgt een evaluatie, zodat de cliënt samen met de energiecoach inzicht krijgt in de gerealiseerde besparing.

In veel gevallen hebben de cliënten deze stapsgewijze coaching nodig om daadwerkelijk in actie te komen, om te begrijpen wat slimme stappen zijn. De herhalende begeleiding is nodig voor een duurzame verandering, het beklijven van het gedrag.

De energiecoaching geeft de cliënt veel inzicht. Klaas geeft aan dat mensen supertrots zijn als blijkt dat ze door de besparing geld over houden. Het is de kunst om ze zelf de regie te laten nemen over hun besparing, eigenaarschap nemen en houden. Het geeft hen regie, regie over het verbruik - regie over eigen beurs. Cliënten worden empowered om actie te ondernemen richting woningbouwvereniging problemen aan de kaak te stellen en zijn dan trots dat ze zelf een actie in beweging hebben gezet.

Woningbouwcorporatie kunnen ook veel profijt hebben van de energiecoach, want als bewoners al actief zijn met de energiecoach, doorzien ze eerder dat het aanbod van de woningcorporatie om met zonnepanelen in de energie voorzien, aantrekkelijk is. In wijken waar de energiecoach actief is, is de conversie op een zonnepanelen aanbod veel hoger.

Klaas geeft aan dat de campagne "Led it glow" in het najaar zo'n succes was dat er extra energiecoaches nodig waren. Deze zijn inmiddels in actie. Het praktisch opleiden van energiecoaches is goed mogelijk. In Friesland is genoeg kennis voor handen om nieuwe mensen op te leiden. Nieuwe energiecoaches komen vaak in beeld, doordat ze zelf ervaringsdeskundige zijn en enthousiast over het bereikte effect. Het enthousiasme is aanstekelijk en de ervaringsdeskundigheid geeft vertrouwen bij nieuwe cliënten. Het verstaan van elkaars situatie, het spreken van elkanders taal is belangrijk. Wanneer nieuwe energiecoaches ook nog eens uit de bijstand kunnen, betekent dit dubbele winst.

Het talent van de energiecoach is, dat hij goed is in contact met mensen. Gespreksvaardigheid en empathie is een belangrijke basis voor de energiecoach. De technische kennis over energienota's, kennis over energielekken, apparatuur en isoleren, is allemaal te leren. Het aanbrengen van tochtstrips en radiatorfolie is ook een praktisch vaardigheid, die goed is aan te leren.

Klaas geeft aan dat het heel mooi zou zijn, dat er een netwerk ontstaat waarin energiecoaches uit heel Friesland in verbinding met elkaar staan. Binnen het netwerk is het dan mogelijk om gezamenlijk op te leiden. Wanneer er meer energiecoaches zijn, is het gemakkelijker om een groep te maken. Binnen een groep is het gemakkelijker om kennis te delen en van elkaar te leren. Herhaling van cursussen, Inspiratiedagen en netwerk bijeenkomsten zijn dan makkelijker te organiseren.

Wanneer dit netwerk niet alleen voor de minima/smalle beurs is zoals het project in Leeuwarden, maar beschikbaar is voor alle inwoners van Fryslân die behoefte hebben aan begeleiding op het gebied van gedrag en aanpassing van woningen, dan zal er bij de intake goed gekeken moeten worden wat de behoefte is. Soms is energiebespaarcoaching nodig, soms een energieadviseur of een maatwerkadviseur. Hier kunnen dan ook verschillende prijskaartjes aan hangen, dan wel gratis of niet.

Als het netwerk goed staat, dan is het zeker een winst dat de energiecoaches, de energie-maatwerkadviseurs met elkaar verbonden zijn.

7. Gesprek Energie-adviseur (Tjalling Reitsma)

Tjalling is energie-maatwerkadviseur met een bouwkundige achtergrond. Hij maakt technische adviezen die de bewoner kan gebruiken om de woning te verduurzamen. Daarbij neemt het een deel energiecoaching mee. Hij merkt altijd op waar mensen zonder investering direct energie mee kunnen besparen. De eerste winst.

Tjalling ziet verschil in energieadvies en coaching. De coaching is meer gericht op gedrag en bewustwording, de slimme besparing door gedrag, tochtstrips, radiatorfolie, ventilatie, led-verlichting, verbruik van apparatuur etc. Een energieadviseur is er voor de vervolgstappen; de aanpak van de woning; isolatie, installatie & opwek. De energie-maatwerkadviseur maakt een compleet stappenplan waarmee de woning klaar voor de toekomst gemaakt wordt.

Tjalling geeft aan dat het werk van de energiecoach en adviseur een vak is. Steeds up-to-date blijven van de laatste ontwikkelingen. Het zorgt dat mensen werkelijk in beweging komen en de goede dingen doen. Onafhankelijkheid is daarbij van groot belang, om uit de verleiding te blijven van advies met verkoopbelang. Tjalling vraagt zich af of de deskundigheid, de continuïteit en de onafhankelijkheid gewaarborgd is, als het op basis van vrijwilligheid gebeurt. Hij ziet dat zelf niet zitten en geeft ook aan; ik heb ervan te leven en dat kan niet op basis van vrijwilligheid. De energie-transitie kost geld en zo ook de begeleiding. Hij pleit voor betaalde energiecoaching en maatwerk-advies, om de kwaliteit te waarborgen.

Ook is het goed dat de burger die gebruik maakt van de energiecoach of maatwerkadviseur, daarvoor betaalt. Tjalling heeft meermalen beleefd dat degene die een gratis advies kreeg er niks mee deed. Een betaald advies heeft een andere waarde en draagt bij aan het werkelijk stappen zetten. Tjalling merkt dat hij dan meer gemotiveerde burgers treft. Een gemeente als Schiermonnikoog heeft de regeling, dat wanneer er maatregelen aan de woning daadwerkelijk worden uitgevoerd, de kosten van het advies vergoed worden.

Op basis van zo'n regeling kan iedereen gebruik maken van de energiecoach en de maatwerkadviseur. Voor minima/smalle beurs kan een voucher ingezet worden, zodat ze niet eerst hoeven te investeren.

8. Gespreksverslag Marijn Kamerling - Gemeente Fryske Marren.

Marijn heeft ervaring met energiecoaching. In de Fryske Marren heeft een pilot plaats gevonden. Klaas Hofman van de gemeente Leeuwarden heeft via de voedselbank 10 inwoners begeleidt in de gemeente. Het waren 10 hele diverse woningen waar gecoacht is. Van vrijstaande woning, rijtjeswoning, hoekwoning tot appartement. De cliënten in de Fryske Marren zijn enthousiast over de coaching en Marijn is dat ook wat de Pilot betreft. Ze zijn van plan om deze pilot een vervolg te geven. Ze onderzoeken binnen de gemeente hoe dit te financieren. Het doel is om een van de gecoachte inwoners, die affiniteit heeft met energie, op te leiden en dit werk te laten doen binnen de Fryske Marren. Marijn geeft aan dat een Fries Netwerk van energiecoaches heel waardevol is, wat betreft inspiratie, opleiding- en ontwikkelingsmogelijkheden. Daar zou de Fryske Marren zich zeker bij aansluiten.

9. Gespreksverslag K. Boerema, L. Kramer en C. Jaspers – Gemeente Noardeast-Fryslân

In de gemeente Noardeast-Fryslân zetten ze al enkele jaren energie-adviseurs in vanuit het duurzaamheidsoogpunt. Via advertenties in de krant worden mensen uitgenodigd om gebruik te maken van de energie-adviseurs. Hier wordt goed gebruik van gemaakt. Ook maken de energie coöperaties die er in Noardeast-Fryslân zijn, gebruik van de adviseurs. Zij promoten de energie-adviseur.

De 3 energie-adviseurs van Dongeradeel zijn milieukundig en bouwkundig adviseurs. Ze nemen bewustwording en besparing mee in hun advies, maar adviseren ook op technische mogelijkheden als isoleren en opwek. Het bezoek van de adviseur is eenmalig. De adviseurs zijn beschikbaar voor iedereen, niet specifiek voor minima. De adviseurs komen zowel bij huurders als bij woningeigenaren.

Er zou meer monitoring kunnen zijn op de uiteindelijke effecten en resultaten, maar Korien krijgt over het algemeen positieve reacties van mensen terug. Mensen zijn tevreden over de woningscan, er is bewustwording en gaan daadwerkelijk over tot maatregelen.

Wanneer er een Fries netwerk van energiecoaches zou zijn, zouden de adviseurs goed verbonden kunnen zijn aan het Friese netwerk. Korien geeft aan dat het belangrijk is, wanneer de energiecoach voor een breed publiek beschikbaar komt, is het belangrijk dat de juiste energiecoach wordt gestuurd. Als we het hebben over energiecoaches die ingezet worden voor energiearmoede, dan is dat anders dan mensen die wel geld te besteden hebben, maar een stappenplan naar besparing en opwek willen.

Lottie Kramer vult aan, dat er een schrijnende groep in beeld komt, die wel een eigen woning heeft, maar geen middelen hebben om te verduurzamen en ook niet in aanmerking komen voor duurzaamheidsleningen.

Christien Jaspers geeft aan:

De 3 vacatures voor coach Minima zijn nog niet ingevuld, het functieprofiel is ook nog niet klaar. Dit wordt waarschijnlijk najaar 2020. In het kort:

De 'Coach Minima' is een samenvoeging tussen de armoedecoach (afgerond pilotproject met Stichting Welzijn Het Bolwerk en stichting Lang&Gelukkig) en een koppeling met 3 nieuwe initiatieven:

1. Energiecoach: de energiecoach komt gratis en vrijblijvend langs bij huishoudens met een smalle beurs om hen te helpen bij het verlagen van de energierekening. De coach biedt tevens gratis energiebesparende diensten aan.
2. VoorzieningenWijzer (gezamenlijke pilot met De Bewonersraad en de woningcorporaties Thús Wonen en Wonen Noordwest-Friesland): In Nederland moeten circa 600.000 huishoudens rondkomen van een laag inkomen. Zij kunnen hun koopkracht aanzienlijk verbeteren door bewuste keuzes te maken en beschikbare voorzieningen beter te benutten. De VoorzieningenWijzer helpt hierbij.
3. Digitalisering minimagids (i.r.t. Noodoosthelpt.nl): uitwerking van de invoering van de VoorzieningenWijzer. Doelgroepensegmentatie; 3 belangrijke doelgroepen:

- Huishoudens met forse schulden in (relatieve) armoede
- Huishoudens met beginnende schulden en een verhoogd risico op (relatieve) armoede
- Huishoudens met een verhoogd risico op schulden en (relatieve) armoede

10. Gespreksverslag WEN (EC Wynjewâld) P.de Kroon, R. Bosma en J.Janssen

WEN heeft als energie coöperatie ervaring met een energie adviseur. Tjalling Reitsma is een bouwkundig maatwerk adviseur, die de dorpsgenoten breed advies geeft van duurzaam gedrag, slimme besparingsmogelijkheden tot bouwkundige aanpassingen die tot energiebesparing, dan wel opwek leiden. De wens van WEN is, om de bewoners in hun dorp meer mee te krijgen in het plan om Wijnjewoude in 2025 energie neutraal te krijgen. Tot nu toe doet WEN z'n best om inwoners te motiveren en te inspireren tot verduurzaming. De genomen acties zijn vaak aanbod gericht, waarbij geïnteresseerden aanhaken. De ervaring leert dat hiermee een deel van de dorpsgenoten wordt bereikt, maar ook een deel niet.

Om meer mensen te bereiken, het liefst iedereen in beweging te krijgen en zo het doel van de energie coöperatie te halen, is er iets anders nodig dan wat de afgelopen jaren is gedaan. Voor de toekomst willen ze de energiecoach door ontwikkelen. Deze energiecoach begeleidt bewoners naar hun eigen duurzame en haalbare doel. Wanneer ieder zich committeert aan z'n eigen haalbare doel, dan leidt dit uiteindelijk tot het halen van het grotere doel. WEN ziet dan ook dat de energiecoach van de toekomst, kwaliteiten bezit die mensen intrinsiek in beweging krijgt. De energiecoach organiseert in hun ogen meerdere activiteiten, waarbij er rekening wordt gehouden met verschillende leerstijlen van mensen. Zij laten zich hierin inspireren door Manon Ruijters en Ben Tiggelaar. Hoe werkt duurzame gedragsverandering en hoe kan een energiecoach de verschillende leerbehoeftes van individuen begeleiden? Hoe kunnen de inwoners van Wijnjewoude lerend zijn, in ontwikkeling blijven en nieuw gedrag ontwikkelen, wat betreft energie en klimaat, waarbij in het parallelle proces de coöperatie en de maatschappij, als grotere geheel. Als toekomstige proeftuin voelen ze de missie om de rol van energiecoach verder te ontwikkelen en is er de wens om dit als participierend handelingsonderzoek neer te zetten, waarbij de energiecoach zowel handelend als onderzoekend werkt. Hiervoor worden er voor een half jaar, 8 uren per week ter beschikking gesteld voor een inspirerende en communicatieve energiecoach, die planmatig activiteiten gaat uitvoeren voor de energie coöperatie. Deze energiecoach zou goed in contact kunnen staan met het Friese netwerk van energiecoaches, zodat er dialoog en verbinding is met het grotere geheel.

11. Samenvatting Gesprek Energie coöperatie Garyp, aardgasvrij Garyp. (Jacob Miedema)

De EC van Garyp heeft een energzjyhûs en daar kunnen alle dorpsbewoners terecht met hun vragen. Jacob ziet zichzelf niet als energiecoach, maar vervult deze rol wel bij nader inzicht, als het gaat om het coachen van mensen in de uitvoering van hun verduurzamingsplan. Het plan van de bewoners ontstaat op het moment dat ze aangeven een scan te willen. De scan wordt gedaan door de Energieinspectie.bv. Zij maken een rapport voor de bewoner en met dit rapport gaat de bewoner naar het energzjyhûs om de benodigde stappen te zetten, offertes aan te vragen en gebruik te maken van de subsidies die er beschikbaar zijn vanuit de proeftuin aardgasvrij. Jacob en Henk begeleiden de bewoners hiermee. Wanneer er deskundigheid nodig is, die Jacob en Henk niet hebben, dan wordt energie-inspectie gevraagd voor advies. Bij het maken van de eerste scan komt besparing aanbod en wordt de bewoner wijzer over deze mogelijkheden.

De energiecoaching in Garyp is het meest gericht op technische en financiële begeleiding. De sociale kant van de energietransitie lijkt minder in beeld. De bewoners van huurwoningen hebben van doen met Woonfriesland. Deze bewoners zijn niet in beeld bij de mensen van het Enerzjyhûs. Het sociale aspect komt wel in beeld als het gaat om bv. Pelletkachels en de plaatsing van warmtepompen en de keuze van de warmtepomp. Goede begeleiding voorkomt burenoverlast.

Jacob geeft aan, dat wanneer er een netwerk is, ze waarschijnlijk geen behoefte hebben aan energiecoaches, omdat ze dat als EC zelf al hebben, maar dat ze wel willen aansluiten bij overlegmomenten, kennis en inspiratiedelen.

12. Samenvatting gesprek Robin Weiland (Gemeente Súdwest-Fryslân)

De gemeente Súdwest-Fryslân is in beweging. Op dit moment ligt er een plan ter goedkeuring om een pilot te gaan starten met een energiecoach. Er is subsidie aangevraagd en toe gekend. (Provinciaal geld voor energiecoaching voor minima, waarvan Leeuwarden penvoerder is)

Het plan is om de energiecoach in te zetten voor minima, in navolging van Leeuwarden. Robin is hiermee bezig. De gemeente kiest bewust niet voor vrijwilligers omdat de continuïteit dan niet goed is te waarborgen en in relatie tot de doelgroep (minima) is er deskundigheid en zorgvuldigheid belangrijk.

Dit project wordt gestart vanuit het domein Duurzaamheid. De samenwerking met het sociale domein is niet optimaal. Er is op dit moment een tekort en grote druk bij dit domein, dus zij zijn nu niet geheel betrokken bij deze pilot. De samenwerking en verbinding heeft Robin z'n aandacht. Hij geeft aan dat het echt winst voor de doelgroep en dus ook voor het sociale domein kan opleveren.

Bijkomend effect van energiecoaching is dat er naast CO2 besparing en geldbesparing, ook een beweging op gang komt. Een betrokkenheid en duurzame gedragsverandering. De sociale tweedeling die er ontstaat door de energietransitie kan hierdoor worden voorkomen. Energiecoaching kan bijdragen aan sociale gelijkheid. Wil de energietransitie slagen, dan is participatie van de beoogde doelgroep essentieel.

Robin geeft aan dat het Friese Netwerk van energiecoaching van veel betekenis kan zijn voor de gemeente Súdwest-Fryslân, als het betekent dat er opleiding, kennisdeling en inspiratie voor de SWF-energiecoach uit voortkomt, waarbij de SWF-energiecoach weer versterking betekent voor het Friese Netwerk.

13. Samenvatting Gesprek Ytje Hiemstra en Willem Bil – Gem. T-diel & Achtkarspelen

Ytje geeft aan dat Tytsjerksteradiel samenwerkt met Achtkarspelen. Met het energieloket wat beide gemeenten heeft, kunnen de mensen al van start. Ze kunnen een gratis quickscan krijgen, met die scan kan er al wat gebeuren. Het energieloket vervult nu de functie als energiecoach.

Op dit moment hebben de actie “geef-gas-met-energie”, hiermee worden de burgers gestimuleerd om daadwerkelijk in actie te komen. Door middel van kortingen op apparatuur wordt iedereen in beweging gebracht.

Wanneer er een netwerk komt, kan dat het best interessant zijn om deel te nemen aan dat netwerk vanuit het energieloket, daar zijn diverse adviseurs actief. Zij hebben ook behoefte aan inspiratie en nieuwe ideeën. Willem kan daar meer over vertellen.

Willem Bil:

Wij doen niet actief aan energie-coaching los natuurlijk van het feit dat een ieder een (gratis) quick scan kan aanvragen op grond waarvan men (in duidelijke/simpele taal) aan advies krijgt.

Er lopen al wat langere tijd contacten tussen het sociaal domein (collega Anke Sinnema) en het energieloket (mijn persoon) om wellicht te komen tot een meer integraal concept van het energieloket als het (ook) gaat om langer zelfstandig thuis wonen waarbinnen een meer gericht infopakket voor bepaalde doelgroepen (o.a. huurders) ook prima zou passen. Helaas heeft het sociaal domein te kampen met forse tekorten als het gaat om financiële speelruimte waardoor (vaak mooie) ideeën vermoedelijk lang op de plank zullen blijven liggen.

Heb zelf op dit moment geen concrete ideeën bij (een Fries netwerk voor) energie-coaching. Weet dat andere gemeenten daar wel meer mee bezig zijn en ervaringen kunnen delen. Uiteraard staan we altijd open voor vormen van samenwerking als dat een meerwaarde heeft voor onze inwoners, in het bijzonder de huurders.

14. Samenvatting gesprek Jan Willem Sietsma – Energie coöperatie Eastermar

Jan Willem is betrokken bij de dorp coöperatie, die zich ook inzet voor de energie. Op dit moment hebben ze geen grote projecten voor opwek, maar richten ze zich als energiewerkgroep op energiebesparing. Jan Willem denkt dat energietoaching heel goed past bij de energie coöperatie en dat het heel goed verzorgt kan worden door vrijwilligers. Het zou mooi zijn dat deze vrijwilligers opgeleid kunnen worden binnen het Friese netwerk. Het is belangrijk dat energie coöperaties ondersteunt en gefaciliteerd worden.

Dat de energietoaches vertrouwt, onafhankelijk en plaatselijk ingezet moeten worden staat voorop. Een energietoach uit het dorp is dichtbij en laagdrempelig en kan veel beweging brengen. Hij weet wat er speelt en kan de mensen door verwijzen naar anderen die al ervaring hebben met de te nemen verandering.

Jan Willem ziet energietoaching dan ook als een belangrijk middel om mensen werkelijk in beweging te krijgen. Een rapport of scan is mooi, maar beland vaak in een la. Hoe gaan mensen nu werkelijk van start? Dat is toch door goede begeleiding. De energietoach helpt daarbij.

Wij hebben hier een paar vrijwilligers die dat graag op zouden pakken. Dus kom maar op met dat Netwerk, dan doen we mee.

15. Samenvatting gesprek Marjan Postma - Gemeente Heerenveen

In Heerenveen heeft enkele jaren geleden een pilot gedaan met energicoaching binnen een paar buurten. Iedereen in die buurt kon gebruik maken van de energicoach. Er was wel gekozen voor een buurt, waar energicoaching nodig was voor een doelgroep die minder makkelijk te bereiken was en het wel nodig had.

We hebben een gesprek over termen als “minima”, “smalle beurs”, “lagere sociale klassen”. Marjan geeft aan dat ze daar moeite mee heeft. Het stigmatiseert en dat is niet wenselijk. Als we het in Heerenveen zouden doen, zouden we het voor iedereen beschikbaar maken tot een bepaalde WOZ-waarde, daarmee ondervang je woorden als minima e.d.

De pilot heeft veel teweeggebracht, met mooie resultaten, maar Marjan geeft ook aan dat er veel van geleerd is. Bij energicoaching komen de werelden van het sociale en technische bij elkaar. Niet alleen in de coaching, maar ook binnen de gemeente. Verschillende domeinen zijn ineens met elkaar verbonden op hetzelfde speelveld en waren daar toen niet op ingespeeld.

Wij hadden energicoaches opgeleid en die leverden prima werk, maar zij hadden op hun beurt ook begeleiding nodig, dat hadden we toen niet goed geregeld. Dat is wel belangrijk.

Wat ik ook een gemiste kans vond, wij kwamen bij zowel huur als koopwoningen. We hadden voor de vervolgstappen die je zet na de eerste bewustwording en besparing, niets klaar. Als mensen er klaar voor zijn, het ijzer heet is, dan moet je ze wel iets kunnen bieden.

De coaches kwamen hele diverse vraagstukken tegen en vaak ook op een ander vlak dan de energicoaching. Ik zou in een vervolg daar goede back-up voor willen hebben. Er is zoveel meer te winnen door alles te benutten wat de energicoach tegen komt. Een van de energicoaches vertelde dat hij was geraakt door de eenzaamheid achter de voordeur. Met zo'n verhaal moet je dan wat kunnen, zowel richting de energicoach als de eenzame bewoner. Wij hadden helemaal niet in de gaten, dat dit een issue zou zijn en dat we daar iets mee moesten. Dus ik zou daar in een vervolg echt aandacht aan willen geven. Een energicoach moet dus weten waar hij terecht kan met zo'n verhaal. De samenwerking tussen domeinen duurzaamheid en sociaal is daar essentieel.

Marjan geeft aan dat ze dit project is gestart vanuit een leuk idee en dat het veel meer bracht dan voorzien. Er kwam zoveel boven drijven en daar hebben we niks mee gedaan. Dat voelde wel als een gemiste kans.

Marjan geeft aan dat er veel is te winnen met energicoaching en dat het goede voorbereiding vergt om alles eruit te halen.

Binnen Heerenveen zijn er op dit moment geen plannen om met energicoaching aan de slag te gaan. Wel is er een plan om een energieadviseur aan te nemen, die zich dan gaat richten op de advisering rondom eigen woning verduurzamen. Een tweede stap zou dan misschien zijn energicoaching. Daarnaast is de opdracht om het duurzaam bouwloket veel lokaler te maken. Dus dat is er nu eerst te doen binnen Heerenveen.

De afgelopen winter zijn er in Heerenveen workshops gegeven over verduurzaming van woningen. Daar was veel animo voor, maar de deelnemers werden wel wijzer, maar hadden ook behoefte aan wat moet nu eerst en laatst. Vandaar dat de energieadviseur nodig is, die kan deze mensen op weg helpen. En de energieadviseur zal niet iedereen apart kunnen adviseren, dus er zullen ook adviezen komen voor grotere groepen, die dezelfde vraag hebben. In veel wijken lijken de huizen op elkaar, dan kun je volstaan met een advies voor zo'n wijk.

Op dit moment werkt het collectief beantwoorden van alle losse individuele vragen niet met het duurzaam bouwloket, daarom willen wij het bouwloket ook lokaler en dichterbij maken. Het is de uitdaging om zowel tegemoet te komen aan de individuele vragen als ook het collectieve te beantwoorden. Om tegemoet te komen aan het collectieve gaat Heerenveen werken met "Winst uit je woning". Deze partij kan met hun aanpak een grote groep mensen helpen met het verduurzamen van hun woningen. Hier is in Leeuwarden al ervaring mee. We gaan dat eens proberen. Zij maken gebruik van plaatselijke ondernemingen als dat lukt, lukt dat niet, dan komen er landelijke spelers in beeld.

Marjan geeft aan dat er waarschijnlijk niet een ultieme manier is om mensen mee te krijgen. In de ene buurt of dorp werkt het via, via en soms is er meer collectiviteit of ontzorging nodig. Alles naast mekaar kan ervoor zorgen dat we zoveel mogelijk mensen in beweging krijgen.

Heerenveen heeft contact met meerdere gemeenten om uit te wisselen wat werkt.

Verschillende mensen, verschillende buurten, verschillende aanpakken. Waar kan collectief, waar nodig individueel.

16. Samenvatting gesprek Luc van Tiggelen – Gemeente Ameland

Luc geeft aan dat er al jaren ervaring is met energieadvisering. Sinds kort heeft de gemeente Ameland iemand in dienst die bewoners begeleidt. Deze komt echt aan de keukentafel zitten en bekijkt de woning. Deze adviseur kan zoveel begeleiding bieden als nodig, er is nog geen restrictie. Er wordt ook door tweede huizenbezitters gebruik gemaakt van deze dienst. Ameland vindt het belangrijk dat het huizenaanbod verduurzaamd wordt.

Dat de energieadviseur een Amelander is, werkt goed. Hij weet wat hier speelt en voelt vertrouwd en dichtbij. Laagdrempelig.

Wanneer er een netwerk wordt gevormd dat zou de energieadviseur daar best bij aan kunnen sluiten, mits dit een netwerk wordt wat inspirerend wordt.

17. Samenvatting gesprek Jan Gropstra – Ooststellingwerf

In Ooststellingwerf zijn meerdere plannen. De energietoetsing die gericht is op de eerste stappen van verduurzamen wil de gemeente gaan organiseren met vrijwilligers. Deze vrijwilligers worden in de dorpen via dorpsbelangen en de energie coöperaties verworven. De energie coöperatie De eendracht staat hun daarin bij. Het project om met vrijwilligers de energietoetsing op te pakken komt voort uit de aanvraag voor de RRE-subsidie. De energietoetsers kunnen veel teweegbrengen in hun eigen omgeving. De RRE-subsidie is gericht op woningeigenaren. Jan heeft overleg met de woningbouw vereniging, want het is belangrijk dat ook de huurders meegenomen worden in de transitie. De gemeente heeft prestatieafspraken met de woningbouwvereniging, maar de energietoetsing wordt daar niet expliciet in benoemd, maar heeft nu wel aandacht nodig. De woningbouwvereniging is verantwoordelijk voor een goede huisvesting en wij kunnen de huurder slechts aanmoedigen om goede apparatuur te kopen en duurzaam gedrag te ontwikkelen.

In de gemeente Ooststellingwerf wordt er ook gewerkt met energieadvies om je woning 0-op-de-meter. Er wordt gewerkt met inhuur van onafhankelijke energie-adviseurs. Hier is door de jaren heen al wat ervaring mee opgebouwd, maar dit kan veel meer plaats vinden geeft Jan aan.

Daarnaast gaat er nog een project van start. Dit project heet junior-energietoetsing en gaat zich richten op gezinnen. Er zal via een challenge in een paar weken tijd energie bespaard worden. Dit gaat met leuke spellen, weetjes en proeven plaatsvinden. Een studentenvereniging gaat zich hiervoor inzetten en dit gaat gebeuren vanuit scholen.

In Ooststellingwerf is ook ervaring met “Goed voorbeeld doet goed volgen”. Een project is gericht op energie-armoede. Voor dit project is er verbinding tussen de ambtenaren van het sociale domein en duurzaamheid en is goed bevallen. Op dit moment wordt dit project geëvalueerd, maar de wens is wel om dit voort te zetten.

Wanneer er een fries netwerk ontstaat, dan kunnen de energietoetsers en adviseurs zich daar heel goed bij aansluiten, als het betekent dat er uitwisseling van kennis plaats vindt en er opgeleid wordt.

Jan geeft aan dat er al best wat gebeurt in Ooststellingwerf & dat ze er nog lang niet zijn. Er is nog veel nodig en dat moet naast elkaar gebeuren. Stimuleren van energiebesparen, begeleiding bij energie-armoede, de advisering rondom 0-op-de-meter. Alles naast elkaar, dan gaat het ergens heen. & & &

18. Samenvatting gesprek met Jitske Tuimaka – Weststellingwerf

Jitske werkt als ambtenaar Duurzaamheid samen met de Energie Coöperatie Steggerda aan de energievoach. EC Steggerda gaat verder als Stichting Duurzame Toekomst. Zij gaan de gemeente ondersteunen met de energievoaching. Het idee is om per wijk/dorp 2 vrijwilligers te werven die in de eigen buurt aan de gang gaat met de coaching. Deze vrijwilligers worden opgeleid door het duurzaam bouwloket, samen met de mensen van de Energie Cooperatie. De EC gaat de begeleiding van de energievoaches op zich nemen in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket. Jitske geeft aan heel tevreden te zijn over de samenwerking met het Duurzaam Bouwloket. Ze hoort ook andere geluiden, maar wil daar duidelijk tegenover zetten dat Weststellingwerf tevreden is over het Duurzaam Bouwloket.

In maart zou er gestart worden met het opleiden van de vrijwilligers vanuit de energie coöperaties. De RRE subsidie zou hier voor ingezet worden. Door de Corona-crisis lukt dit niet. En moeten we de plannen bijstellen. Er komt misschien een vervangende regeling met vouchers. Dit is in ontwikkeling.

De samenwerking met de andere gemeentes op het gebied van duurzaamheid (Opsterland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf) is nog zoekende, wat gaan we dan samen doen en wat doen we op onze eigen manier? Nu vinden we samen richting in het organiseren van de energievoaching. In alle drie de gemeentes gaan we werken met vrijwillige energievoaches, die actief worden in eigen omgeving. Daarnaast is nog een samenwerking in Zuidoost met een streekagenda, waar we nog een budget hebben tot 2021. Je merkt daarin ook het verschil wat iedereen al doet. Ooststellingwerf is heel actief, wij zijn daar nu mee bezig om dat te ontwikkelen en Opsterland doet het weer anders en heeft op hun beurt weer een samenwerking met Smalingerland. Zo zie je dat er al een diversiteit ontstaat binnen alle gemeentes.

De provincie neemt nu het voortouw met een provinciaal team, terwijl wij het meer lokaal zien in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket. Een combinatie van het digitale loket en de energievoach, die laagdrempelig zijn. De energievoach helpt op weg in de duurzaamheid, een vervolgstap kan dan zijn dat het meer technische verhaal erin wordt vervlochten en we willen dat organisch laten ontstaan.

We hebben daarin een goede samenwerking met de Energie Coöperatie en willen daar ook een vergoeding tegenover zetten. Net als dat er een vrijwilligersvergoeding moet komen voor de energievoaches. We hebben goede contacten met een sociale domein, daar zijn ook “omtinkers-meitinkers-flechtwerkers”. Het gaat om de keukentafel gesprekken. Een energievoach is in onze ogen geen zware professional, maar iemand die sociaalvaardig is en het pad weet te vinden naar alle mogelijkheden. Jitske geeft aan dat het belangrijk is, dat het dichtbij is en dat het als een olievlek z'n uitwerking heeft.

Jitske geeft aan dat het netwerk van grote waarde kan zijn, om kennis en inspiratie te delen en dat er back-up gefaciliteerd wordt. Samen opleiden is heel goed mogelijk. Jitske geeft aan dat ze daar graag het duurzaam bouwloket voor in wil zetten. Het duurzaam Bouwloket heeft een stevig fundament en dat inzetten door het lokaler te maken met behulp van de

energiecoaches. Op die manier vul je het Duurzaam Bouwloket aan en vult het elkaar aan en krijg je een steviger en completer geheel.

Jitske wil heel duidelijk aangeven dat de gemeente Weststellingwerf geen plannen heeft om een eigen Bouwloket neer te gaan zetten. Daar is geen geld en bemensing voor en bovendien bevalt het DB. Er is zeker winst te halen aan de voor- en achterkant.

Weststellingwerf wil de energiecoaching organisch laten plaatsvinden. Via, via. In die zin is het ook niet nodig om een back-office te hebben, die de intake doet en de aanvragen behandelt. Als de energiecoach plaatselijk werkt, weten de mensen de energiecoach wel te vinden.

Er is contact met de woningbouwvereniging. Er zijn natuurlijk de prestatie afspraken tussen gemeente en woningbouwvereniging. Het samenwerking op het gebied van bewustwording en de begeleiding van de bewoners heeft de aandacht. Wat betreft energiearmoede. Er is een regiodeal waar dit in vast is gelegd en waarin samengewerkt wordt met het sociale domein rondom dit thema. Daar is veel winst te behalen.

Er zijn meerdere wegen die naar de energiecoach leiden. Het kan via de sociale wijkteams, via het Duurzaam Bouwloket, via de EC's, via-via. En soms is het een individueel verhaal en soms is er een collectief aanbod nodig.

19. Samenvatting gesprek Marieke Romar – Terschelling

Terschelling biedt sinds kort energieadviezen aan. Dit gebeurt door iemand van het eiland. Deze adviseur heeft sinds kort een stichting voor verduurzamen opgericht. De adviezen worden gratis beschikbaar gesteld voor particulieren. Dat het een eilander is maakt dat het vertrouwd en dichtbij is. Het gaat dan vooral om een energiescan en de stappen die daarna gezet moeten worden. De mensen die hier gebruik van maken zijn enthousiast. Het helpt om mensen meer betrokken te krijgen bij de energietransitie.

De woningbouwvereniging is bezig met het verduurzamen van het woningaanbod. Huurders maken nu geen gebruik van de energieadviseur, ook omdat het nu meer gericht is op de aanpak van de woning. Op dit moment is er binnen de gemeente geen samenwerking tussen het sociale domein en het duurzaamheid. Marieke realiseert zich dat daar wel iets in is te doen voor deze groep.

Er is een energie coöperatie op het eiland. Deze richt zich meer op de opwek. Marieke wil onderzoeken hoe de energie coöperatie nog meer kan ondersteunen bij het energie besparen.

Wanneer er een fries netwerk ontstaat, dan zou de energie adviseur van Terschelling prima kunnen aansluiten bij het netwerk voor inspiratie en uitwisseling van ervaringen.

Terschelling heeft de RRE-subsidie aangevraagd en gaat deze inzetten d.m.v. vouchers. De vouchers geven korting op maatregelen als isolatie, zonnepanelen en installaties e.d.

20. Samenvatting gesprek Jantie van der Laan – Smallingerland

In Smallingerland is op dit moment een pilot gaande, gericht op de smalle beurs. 50 adressen worden geholpen door een energiecoach. Op dit moment ligt alles stil door Corona, maar er worden creatieve oplossingen gevonden. Er wordt nu gewerkt aan een webinar en er zijn allerlei tips en filmpjes te vinden op de site van www.energiecoachsmallingerland.nl

De adressen zijn geworven met behulp van het sociaal domein en de woningbouwcorporatie. Daarnaast kunnen mensen zichzelf aanmelden via de site.

Er zijn 6 energiecoaches, waarvan 2 ambtenaren en 1 betaalde kracht, daarnaast 3 vrijwilligers. Er wordt in de pilot onderzocht hoe het werkt met betaalde krachten en vrijwillige coaches. Het is belangrijk dat de energiecoaches aansluiten bij de doelgroep.

Er wordt samengewerkt met actieve groepen, dit zijn nog geen energie coöperaties, maar wel enthousiaste groepen die de schouders er onder willen zetten. Binnen de gemeente wordt er een warmtebeeldcamera uitgeleend aan dit soort initiatieven.

De energiecoaches van Smallingerland zijn opgeleid door de Hanzehogeschool, in samenwerking Yang Soo Kloosterhof en Klaas Hofman van de gemeente Leeuwarden. De pilot wordt nu gedraaid met de intentie dat door te vertalen naar regulier beleid. Op dit moment is het gericht op de smalle beurs, maar het is natuurlijk wel de wens dat het voor iedereen beschikbaar wordt, misschien in samenwerken met initiatieven. En misschien kan het ook voor een deel betaald worden als de bewoner wel de middelen heeft.

Vanuit de RRE-subsidie, zijn we aan het kijken naar energiescans. Maar als er een energiescan is gemaakt, is er nog wel begeleiding nodig zodat er stappen worden gezet met die energiescan. Jantie voorziet dat er straks twee soorten begeleiding nodig is. Het ene is meer gericht op gedrag en bewustwording, inclusief het doornemen van de woning en het aanbrengen van de eerste maatregelen, zoals kierafdichting, led-lampen en warmte-inregeling. Daarnaast zal er behoefte aan zijn aan een meer technische begeleiding, die komt na het zetten van die eerste stappen en vaak ook samengaat met het uitvoeren van een energieadvies, dit gaat meer over aanpakken van de woning, offerte begeleiding en installatie-keuze. Dit kan uiteengezet tussen energiecoach en energie-adviseur.

Smallingerland ziet wel iets in een Fries netwerk als dat een actief netwerk wordt, waarbij er mogelijkheden zijn voor opleiding, kennisdeling en ervaringenuitwisseling en inspiratie. Het zou mooi zijn, dat alle energiecoaches elkaar kunnen vinden in al hun verscheidenheid. Jantie ziet het niet zitten wanneer het fries netwerk gaat voor eenduidigheid, een keurmerk of een uniforme aanpak. Dat gaat waarschijnlijk niet werken, elk gebied heeft z'n eigen beleid en als je daarin eerst overeenstemming in moet vinden, dan gebeurt er niks. Er moet Kortom een netwerk wat ondersteuning biedt en faciliteert en waar met ruimte is voor eigenheid en diversiteit.

De financiering voor het vervolg op basis van dit project, daar moet nog naar gezocht worden. We moeten eerst ook bekijken op basis van deze pilot, wat werkt. Gaan we werken

met vrijwilligers of worden het toch betaalde krachten. Dat heeft invloed op de begroting voor de toekomst. Dus dat heeft nog tijd nodig.

21. Samenvatting Waadhoeke - Harlingen – Eibert van der Woude

Eibert geeft aan dat er op dit moment een onderzoek plaats vindt in de gemeente Waadhoeke en Harlingen. Yang Soo Kloosterhof is daar mee bezig. De bedoeling is dat vanuit dat onderzoek beleid kan worden gemaakt, wat gericht is op energietoetsing op basis van een gecombineerde aanpak vanuit het sociale domein en de duurzaamheid/energie.

In Harlingen wordt het dan bij het sociale domein ondergebracht en in de Waadhoeke juist bij de energie/duurzaamheids domein. In Harlingen wordt het plan van de energietoetsers breder gedragen, met behulp van de woningbouwcorporatie.

In juni wordt dit onderzoek afgerond en komt er duidelijk in beeld hoe de energietoetsing eruit gaat zien. Of dit met betaalde krachten gebeurt of juist met vrijwilligers.

22. Samenvatting gesprek W.Wierda & J. Ottens – Gemeente Opsterlân

Wim en Jacob geven aan op dit moment druk met het organiseren van energiecoaches, die ingezet zullen worden in de dorpen. De werving gaat in samenwerking met de Energie Coöperaties die er in Opsterlân zijn. De werving gaat niet heel soepel, maar er zijn enkele vrijwilligers. De opleiding zou nu plaats vinden, maar Corona gooit roet in het eten.

De energiecoaches gaan voorzien in de thuis bezoeken, waarbij ze in nauw contact zijn met het digitaal bouwloket van het Duurzaam Bouwloket en op deze manier ook het digitale bouwloket lokaal maken. Daarnaast zijn er energieadviseurs, die de maatwerkadviezen maken. Daar zijn de energiecoaches mee in contact en kunnen ze mensen heen sturen met ingewikkelder vragen.

In Opsterland geloven ze in de kracht van de buurt. Wanneer burens aan de slag gaan, willen de bewoners zelf ook. Daarom is het ook belangrijk dat de energiecoaches uit de eigen omgeving zijn, laagdrempelig en dichtbij.

Er is contact met het sociaal domein. Op dit moment is er niet gekozen voor het werven van energiecoaches uit de kaartenbakken. Daarnaast is er een hoog percentage eigen woningen en een laag percentage huurwoningen, dus de vraag is ook anders. De woningcorporaties pakken de vraagstukken met de huurwoningen goed op in hun verduurzamingstrajecten. Ook daar is samenwerking. De coaching voor minima, is een kleinere vraag.

Daarnaast is er in Opsterlân het traject om met Woonplannen aan de slag. Met een woonplan wordt er een compleet pakket geleverd om de woning te verduurzamen; van energiescan, tot aanpassing tot financieringsplan. Er worden 430 woningen verduurzaamd op deze manier. Deze manier van verduurzaming heeft veel raakvlakken met de energiecoaching en energieadvisering. Daar moet connectie zijn. Ook tussen de energieadviseurs en het Duurzaam Bouwloket.

Er zijn in Opsterland geen betaalde energiecoaches, daar is geen ruimte voor. Er zijn al tekorten en door de Corona lopen deze tekorten hoog op. Er is wel ruimte van de RRE-regeling om opleiding en begeleiding te organiseren voor de vrijwillige energiecoaches.

23. Conclusies uit het onderzoek van Sameen – project Duurzaam rondkomen.

Er is verspreid over de hele provincie interesse, en zelfs enthousiasme over Duurzaam Rondkomen. Het valt op dat vooral de afdeling Duurzaamheid binnen de gemeenten al bekend was met het project, het Sociaal domein kende het project in veel gevallen nog niet. Het is duidelijk dat binnen de meeste gemeenten zowel het Sociaal domein als de afdeling Duurzaamheid de toegevoegde waarde van het project zien. Ook wordt in de meeste gemeenten herkend dat de minima huishoudens (naast de verbouwingen van de woningen door de woningcorporaties) minder ondersteund worden in verduurzaming.

Of het project 'Duurzaam Rondkomen' uitgevoerd zou kunnen worden, is bij de meeste gemeenten een vraag die niet zomaar beantwoord kan worden. Met name de vraag of budget gerealiseerd kan worden, was meestal niet te beantwoorden. Pas als er een concreet projectplan ligt, zou het college hier uitspraak over kunnen doen. De ervaringen die in andere gemeenten op zijn gedaan, helpen hierbij, aangezien de uitvoering grotendeels 1 op 1 overgenomen zou kunnen worden.

Ook al waren veel gemeenten al bekend met Duurzaam Rondkomen was deze kennis vaak nog oppervlakkig. In veel gevallen was er dan ook behoefte aan meer informatie over het project. Nagenoeg iedereen waarmee gesproken is, wordt graag op de hoogte gehouden van het vervolg op dit onderzoek.

	Extra aandacht voor minima?	Bekend ?	Interesse ?	Uitvoering ?	Budget?	Ambtelijke capaciteit?
Achtkarspelen	Ja/nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee
Ameland	Nee	Ja	Nee	Nee	?	?
De Fryske Marren	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja
Harlingen *	Ja	Ja	Ja	Misschien	?	Ja
Heerenveen	Ja	Ja	Ja	Misschien	?	?
Noardeast-Fryslân	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja
Ooststellingwerf	Ja	Ja	Ja	Ja	?	Ja
Opsterland	?	Ja	Ja	Misschien	?	?
Schiermonnikoog	?	Nee	Ja	Misschien	?	?
Smallingerland	Ja	Ja	Ja	Ja	?	?
Súdwest-Fryslân	Nee	Ja	Ja	Misschien	?	?
Terschelling *	Nee	Nee	Ja	Misschien	?	?
Tytsjerksteradiel	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee
Vlieland *	Nee	Nee	Ja	Misschien	?	Ja
Waadhoeke *	Ja	Ja	Ja	Ja	?	Nee
Weststellingwerf	Ja	Ja	Ja	Misschien	?	Ja
SOZAWE Noardwest Fryslân	?	Ja	Ja	Ja	?	Ja

Afbeelding 5: Uitkomsten van het onderzoek van Sameen (Uit Onderzoek Duurzaam Rondkomen)

24. Overzicht opleidingsaanbod en investeringskosten.

Hoom (www.hoom.nl)

	Energiecoach-huurder	Basis-Energiecoach	Online-training basis energiecoach
	3 dagdelen (min.8 pers)	4 dagdelen (min. 8 personen)	Per persoon € 200,00
Energieke gesprekken	*	*	*
Praktijkoefening	*	*	*
Besparing kleine maatregelen	*	*	*
Bouwkundige installaties		*	*
Praktijk		*	€ 120,00
Investering:	€ 2640,00 €330,00 p.p	€ 3520 €440 p.p	€ 320 p.p.

Composytum, i.s.m Hanzehogeschool en Klaas Hofman

	Training voor de vrijwillige energiecoach
	3 dagdelen in totaal (8-12 deelnemers)
Toegepaste psychologie, gespreksvaardigheden dynamieken als angst en weerstand Coachvaardigheden	1 dagdeel
Inzicht in verbruik Woningtypes Rekenmodellen om tot vergelijk te komen Praktisch besparing Inzet tools	1 dagdeel
Begeleide intervisie	1 dagdeel
Investering	€ 1250,00 per groep

Het Duurzaam Bouwloket

Duurzaam Bouwloket	Basistraining Energiecoaching voor vrijwillige energiecoaches.
	4 dagdelen training & nazorg/ondersteuning
Afstemming op klant Gespreksvaardigheden Contact & aansluiting Energietransitie in vogelvlucht Kleine duurzaamheidsacties als besparen op water, elektriciteit & warmte	1 dagdeel
Bouwkundige toepassing als isoleren, glas, vloer, dak & ventilatie	1 dagdeel
Opwek van elektriciteit en warmte Technische toepassingen	1 dagdeel
Infraroodcamera gebruik & uitlezen Online tooling (woonplanner voor transmissie berekening)	1 dagdeel
Investering incl. les materiaal	€ 3500,00 per groep (8-12 pers.)